

**VILNIAUS UNIVERSITETAS**  
**TEISĖS FAKULTETAS**  
**PRIVATINĖS TEISĖS KATEDRA**

Neakivaizdinės studijų formos  
IV kurso (turintiems aukštąjį išsilavinimą)  
komercinės teisės studijų šakos studentės  
Dalios Vanagaitės

**MAGISTRO DARBAS**

**KREDITAVIMO SUTARTYS SU KREDITORIŲ DAUGETU:  
TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS**

Vadovas: doc. dr. Andrius Smaliukas  
Recenzentas: lekt. Gintautas Bartkus

Vilnius, 2012

## TURINYS

Įvadas	3
1. Sindikuotos kreditavimo sutarties samprata, instituto ekonominė prasmė.	6
1.1. Sindikuotos kreditavimo sutarties samprata Lietuvoje teisėje.	10
2. Sindikuotos kreditavimo sutarties organizavimo procedūra.	15
2.1. Organizatoriaus atsakomybė ikisutartiniuose sindikuoto kreditavimo šalių santykiuose.	19
2.1.1. Organizatoriaus įsipareigojimų pagal Mandato raštą turinys.	19
2.1.2. Organizatoriaus įsipareigojimų kitiems sindikato dalyviams turinys.	28
3. Sindikato narių tarpusavio santykiai sindikuoto kreditavimo procese.	33
3.1. Mokėjimų paskirstymas tarp sindikato bankų. Pro rata principo įgyvendinimas.	37
3.2. Sprendimų priėmimas sindikate. Balsų daugumos principas.	39
3.3. Sindikuotos kreditavimo sutarties administravimas. Banko agento statusas sindikuoto kreditavimo procese.	42
3.4. Rinkos pokyčių problema sindikuotos sutarties vykdymo procese ir ikisutartiniuose šalių santykiuose.	48
Išvados	50
Naudoti šaltiniai ir literatūra	51
Santrauka	54

## **Įvadas**

**Temos aktualumas.** 2008-aisiais Jungtinių Amerikos Valstijų banko Lehman Brothers žlugimu prasidėjusios tarptautinės finansų krizės *inter alia* išryškinta efektyvaus banko paskolų portfelio rizikos valdymo svarba pastaruosius kelerius metus turėjo didelės įtakos griežtesniam bankų sektoriaus reguliavimui, o šie tarptautinės bankų rinkos pokyčiai ir Lietuvoje neabejotinai turės įtakos konservatyvesniam bankų požiūriui į finansavimo sandorių struktūrą. Manytina, kad esant tokioms bankų rinkos sąlygoms, Lietuvoje ir toliau turėtų didėti paklausa tarptautinėje bankų rinkos praktikoje įprastam kreditavimui sindikuotos kreditavimo sutarties forma. Nors Lietuvos bankininkystės praktikoje ši kreditavimo sutartis nėra naujas reiškinys, Lietuvos teisės doktrinoje sindikuotas kreditavimas ir su juo susijusios teorinės ir praktinės problemos yra praktiškai nenagrinėtos, o teisminių ginčų šioje srityje kol kas nėra. Visgi tarptautinė praktika parodė, kad kreditavimas sindikuotos kreditavimo sutarties forma kelia nemažai teisinių diskusijų, todėl manytina, kad Lietuvoje artimiausiu metu, didėjant šios kreditavimo sutarties naudojimui praktikoje, išaugs poreikis analizuoti sindikuoto kreditavimo procese kylančias problemas bei jų specifiką Lietuvos teisės kontekste.

**Tyrimo tikslas.** Šio darbo tyrimo tikslas yra išanalizuoti tarptautinėje praktikoje daugiausiai teisinių diskusijų keliančius sindikuoto kreditavimo procese kylančius teorinius ir praktinius klausimus bei juos įvertinti Lietuvos teisės kontekste. Atsižvelgiant į darbo tikslą, keliami šie darbo uždaviniai: 1) pateikti sindikuotos kreditavimo sutarties sampratą Lietuvos teisėje bei identifikuoti jos galimus skirtumus nuo tarptautinėje praktikoje įprastos sindikuotos kreditavimo sutarties; 2) identifikuoti svarbiausius ir daugiausiai teisinių diskusijų tarptautinėje praktikoje keliančius sindikuotos kreditavimo sutarties sudarymo ir vykdymo klausimus bei įvertinti juos Lietuvos teisės kontekste; 3) išanalizuoti sindikuoto kreditavimo procese dalyvaujančių subjektų tarpusavio santykių galimas teises problemas bei pateikti jų vertinimą Lietuvos teisėje; 4) identifikuoti daugiausiai tarptautinėje praktikoje teisinių diskusijų keliančias su sindikuoto kreditavimo procese dalyvaujančių subjektų funkcijomis ir atsakomybe susijusias praktines problemas.

**Tyrimo objektas.** Kadangi sindikuota kreditavimo sutartis, kaip bankų kreditavimo forma, Lietuvoje iš esmės asimiliuota iš tarptautinės bankininkystės praktikos, pirmiausia šiame darbe nagrinėjama sindikuotos kreditavimo sutarties samprata Lietuvos teisėje. Toliau pereinama prie pačios sindikuoto kreditavimo organizavimo procedūros analizės. Atsižvelgiant į tai, kad sindikuotos kreditavimo sutarties organizavimo procedūroje

dalyvaujančių subjektų (Organizatoriaus ir kitų sindikato dalyvių) tarpusavio santykiai tarptautinėje praktikoje kelia daug teisinių ginčų bei į tai, kad Lietuvoje ši kreditavimo rūšis yra pakankamai nauja ir kol kas teismų praktikos šioje srityje nėra, didelis dėmesys skiriamas sindikuotos kreditavimo sutarties Organizatoriaus pareigų ir atsakomybės kitų sindikato bankų klausimų analizei, Mandato rašto teisinės reikšmės analizei bei pastarųjų klausimų vertinimui Lietuvos teisės kontekste. Be to, aptariami sindikato bankų tarpusavio santykiai, jų teisių ir pareigų įgyvendinimas pagal sindikuoto kreditavimo sutartį, aktualūs pastarųjų metų pasaulio ekonominės situacijos nulemti sindikuotos kreditavimo sutarties sąlygų pokyčiai. Pastarieji klausimai pasirinkti kaip tyrimo objektas, atsižvelgiant į jų pagrindu kylančius teisinius ginčus bei užsienio teismų praktiką, preziumuojant, kad vystantis šiems kreditavimo santykiams Lietuvoje jų pagrindų galimų teisinių ginčų kilmė turėtų būti panaši. Tyrime nenagrinėtos įprastos kreditavimo sutarties sąlygos, jų teisinė reikšmė, kadangi jos didžiąja dalimi yra analogiškos įprastos (tarp vieno banko ir vieno kredito gavėjo sudaromos) kreditavimo sutarties sąlygoms, o koncentruotasi ties grynai specifinėmis sindikuoto kreditavimo teisinių santykių problemomis.

**Tyrimo metodika.** Šiame darbe daugiausiai naudotas lyginamasis tyrimo metodas, lyginant iš esmės dviejų šalių teises sistemas – Lietuvos ir Didžiosios Britanijos. Didžiosios Britanijos teisė buvo pasirinkta dėl išplėtos teisinės sistemos komercinių / finansinių teisinių santykių srityje bei itin didelės šios teisinės sistemos įtakos tarptautinės ir Lietuvos bankininkystės praktikai. Kadangi Lietuvoje sindikuoto kreditavimo praktika yra santykinai nauja ir teisminių ginčų šioje srityje kol kas nėra, siekiant identifikuoti galimą teisės normų, susijusių su sindikuoto kreditavimo sutarties šalių teisėmis ir praeigomis, aiškinimą Lietuvoje, daug kur darbe naudotas hipotetinis tyrimo metodas. Be to, naudotas sisteminis-loginis metodas, siekiant atskleisti svarbiausius sindikuotos kreditavimo sutarties sudarymo ir jos vykdymo aspektus, identifikuoti probleminius sindikuoto kreditavimo klausimus, įvertinti Lietuvos teisėje įtvirtintų teisės normų atitikimą tikriesiems sindikuoto kreditavimo teisinių santykių subjektų interesams. Taip pat naudotas lingvistinis metodas, siekiant išsiaiškinti tikrąją užsienio teismų precedentų reikšmę ir prasmę. Analitinio metodo pagalba siekta išsiaiškinti, kokie teisiniai ginčai galimi sindikuotos kreditavimo sutarties rengimo procedūros metu ir jos vykdyme, vertinta sindikuoto kreditavimo teisinius santykius nagrinėjanti literatūra.

**Tyrimo originalumas.** Šio darbo originalumas pirmiausia pasireiškia tuo, kad sindikuoto kreditavimo teisiniai santykiai, su jais susijusios galimos teisinės problemos

Lietuvos teisės doktrinoje praktiškai nenagrinėtos. Šiame darbe ypatingai didelis dėmesys skiriamas sindikuoto kreditavimo organizavimo ir sindikuotos kreditavimo sutarties vykdymo procedūros metu kylančių teisinių problemų nagrinėjimui, t.y. nagrinėjami būtent tie klausimai, kurie tarptautinėje praktikoje yra daugiausiai diskusijų keliantys, o Lietuvoje dėl santykinai neilgos naudojimo praktikos nėra išsamiau analizuoti.

**Naudoti šaltiniai.** Kadangi Lietuvos teisės doktrinoje sindikuoto kreditavimo teisiniai santykiai praktiškai nenagrinėti, šiame darbe daugiausiai remtasi Philip Wood, teisininko, Londono, Oksfordo, Kembridžo ir kitų universitetų dėstytojo, knyga „Tarptautinių finansų teisė ir praktika“ (angl. - *Law and Practice of International Finance*), Paskolų rinkos asociacijos (angl. - *Loan Market Association*) prieinama medžiaga, kitų užsienio autorių moksliniais straipsniais, Didžiosios Britanijos aukščiausių teismų bylų precedentais. Hipotetinių požiūriu analizuotos Lietuvos teisės normos, reglamentuojančios kreditavimo ir su jais susijusius teisinius santykius, jų galimi skirtumai ir / ar panašumai su užsienio šalių teismų praktikoje nusistovėjusiu teisės aiškinimu. Siekiant suprasti ir perteikti nagrinėjamo instituto ekonominę prasmę ir reikšmę, naudotasi ir autoritetingų institucijų (pvz., Standards & Poors) straipsniais, nagrinėjančiais sindikuotą kreditavimą ekonominiu aspektu.

## 1. Sindikuotos kreditavimo sutarties samprata, instituto ekonominė prasmė.

Dar senosios romėnų teisės laikais atsiradusi paskolos sutarties sąvoka<sup>1</sup> (*Nexum*) vystantis visuomenės ūkiniams ekonominiams ryšiams turėjo įvairias formas bei įtaką šalių teisiniams santykiams. Visgi tam tikri paskolos sutarties elementai išliko ir šių laikų teisės sistemose. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas paskolos sutartį apibūdina kaip prievolę, kuria viena šalis (paskolos davėjas) perduoda kitos šalies (paskolos gavėjo) nuosavybėn pinigus ar kitus rūšiniais požymiais apibūdintus suvartojamuosius daiktus, o paskolos gavėjas įsipareigoja gražinti paskolos davėjui tokią pačią pinigų sumą arba tokį patį kiekį tos pačios rūšies ir kokybės daiktų bei mokėti palūkanas<sup>2</sup>. Plėtojantis prekybiniams-komerciniams santykiams, skolinimo proceso organizavimui, lėšų surinkimui, tinkamam jų apskaitymui ir kitiems veiksams atsirado poreikis pirmiesiems bankams. Bankas – tai finansinė institucija, priimanti iš asmenų depozitus ir nukreipianti juos paskoloms leisti<sup>3</sup>.

Lietuvos Respublikos Finansų įstaigų įstatymas, nustatantis, kokios paslaugos yra laikomos finansinėmis paslaugomis, reikalavimus finansų įmonių ir kredito įstaigų, kurios verčiasi finansinių paslaugų teikimu, steigėjams, dalyviams bei vadovams, šių teises ir pareigas, finansų įstaigų steigimo, veiklos, jos pabaigos ir pertvarkymo sąlygas, tvarką bei ypatumus, taip pat finansų įstaigų, teikiančių licencines finansines paslaugas, veiklos priežiūros sąlygas, tvarką bei ypatumus, finansų įmonę apibūdina kaip Lietuvos Respublikos įmonę arba užsienio valstybės įmonės padalinį, kuris veikia Lietuvoje Respublikoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir verčiasi tam tikrų finansinių paslaugų teikimu. Kaip viena iš pagrindinių finansų įstaigų teikiamų paslaugų įvardijimas skolinimas (įskaitant hipotekines paskolas).

Minėtas Lietuvos Respublikos Finansų įstaigų įstatymas skolinimo sąvoką, kaip vieną iš skolinimo būdų, apibūdina kaip pinigų sumos perdavimą skolininkui pagal paskolos ar kreditavimo sutartį<sup>4</sup>. Pažymėtina, kad skolinimo paslaugas kreditavimo sutarties forma Lietuvoje turi teisę teikti įmonės, turinčios licenciją verstis ir besiverčiančios indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių

<sup>1</sup> Nekrošius I. (*et al*). Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 1999. P. 213.

<sup>2</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis Kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-2262, 6.870 str. 1 d.

<sup>3</sup> Wordnet.

<http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn?s=bank&o2=&o0=1&o8=1&o1=1&o7=&o5=&o9=&o6=&o3=&o4=&h=>. [2011-12-06]

<sup>4</sup> Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891, 2 str. 38 p.

(asmenys, negalintys kvalifikuotai įvertinti skolinimosi rizikos) ir jų skolinimu arba elektroninių pinigų išleidimu ir tvarkymu (Lietuvos Respublikos Finansų įstaigų įstatymo apibūdinamos kaip kredito įstaigos). Pagal šiuo metu Lietuvos Respublikoje galiojančią teisinį reglamentavimą galimos šios kredito įstaigų, turinčių teisę teikti minėtas skolinimo ir lėšų paėmimo funkcijas, formos: komercinis bankas, kredito unija, užsienio valstybių finansų įstaigos filialas (atstovybė) Lietuvoje, Europos Sąjungos valstybėje narėje licencijuotos finansų įstaigos filialas.

Šiandieninės ekonomikos sąlygomis daugelis įmonių, tiek siekiančių įgyvendinti naujus verslo plėtros planus, tiek norinčių užtikrinti trumpalaikį veiklos stabilumą, susiduria su įvairiomis finansavimo problemomis. Nesant pakankamai nuosavo kapitalo, ieškoma tinkamų išorinių finansavimo šaltinių. Nors pasaulio verslo praktikoje sutinkama įvairių verslo finansavimo formų, apibendrintai galima išskirti tokias dažniausias praktikoje išorinio verslo finansavimo rūšis: verslo kreditavimą kredito ir / ar kitų finansų įstaigų teikiamų finansavimo instrumentų (pvz., kreditų, lizingo, faktoringo, akredityvų ir kt.) forma, finansavimą išleidžiant skolos vertybinius popierius, kapitalo pritraukimą viešai platinant bendrovės akcijas ar akcijų platinimą nedideliame akcininkų skaičiui, t.y. privačių kapitalo investicijų forma. Visgi Europoje, priešingai nei Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur ypač svarbų vaidmenį įmonių finansavimo struktūroje atlieka skolos vertybiniai popieriai, istoriškai verslo kreditavimas kredito ir / ar kitų finansų įstaigų teikiamų kreditavimo instrumentų pagalba yra pagrindinis bendrovių išorinio finansavimo būdas<sup>5</sup>.

Šiuolaikinės rinkos sąlygomis įvairūs ūkio subjektai, plėtodami savo verslą, gali evoliucionuoti į tokį verslo etapą, kuomet tradiciniai verslo kreditavimo būdai nebepatenkina atitinkamo verslo subjekto finansavimo poreikių. Esant didelės apimties finansavimo paklausai, vienas iš galimų būdų užtikrinti reikiamą ūkio subjekto finansavimo šaltinį yra kreditavimas, esant daugiau nei vienam kreditoriui. Iš esmės pagrindinis kredito gavėjo, kaip sandorio šalies, interesas dalyvauti būtent tokios struktūros kreditavimo teisiniuose santykiuose yra galimai mažesni finansavimo kaštai, negu tradiciniuose (vienas kreditorius – vienas kredito gavėjas) kreditavimo teisiniuose santykiuose. Be to, dažnai kredito gavėjas pageidauja didelės apimties sofistikuotos struktūros kreditavimo arba kelių kreditavimo rūšių (pvz., trumpalaikio, ilgalaikio kreditavimo ir apyvartinio kapitalo finansavimo vienu metu). Tokiu atveju kreditavimo sutartis esant kreditorių daugumai leidžia kredito gavėjui pasiūlyti vieną, visus kreditavimo

---

<sup>5</sup> Waters P. (*et al*). A Guide to the European Loan Market. New York: Standard & Poors January 2010. P. 7.

rūšis apimančią kreditavimo sutartį, tokiu būdu kredito gavėjui išvengiant dalyvavimo keliose skirtingose, su atskirais kreditoriais sudaromose, nevienodą nustatytų sąlygų paketą turinčiose kreditavimo sutartyse.

Tuo tarpu bankų / kredito įstaigų, kaip kreditorių, dalyvavimo tokios tiek teisine, tiek administracine prasme sudėtingos struktūros sandoriuose nauda paaiškinama siekiu sumažinti potencialią kredito riziką. Kreditoriui šiuo atveju tampa priimtinesnė prisiimama dalis didelės apimties kredito rizikos, nei visa galima tokio sandorio nesėkmės atveju prisiimama rizika<sup>6</sup>.

Po Lehman Brothers<sup>7</sup> žlugimo nuvilnijusi tarptautinė finansinė krizė *inter alia* išryškino efektyvaus banko paskolų portfelio rizikos valdymo svarbą. Bankai, vykdydami savo veiklą, siekia didžiausio pelno esant priimtinam rizikos lygiui, todėl veiksmingas rizikos valdymas jiems yra ypač aktualus.

Pažymėtina, kad 2011 m. liepos 20 d. Europos Komisija priėmė pasiūlymą dėl bankų sektoriaus reguliavimo stiprinimo, pagal kurį šiuo metu galiojančios Kapitalo pakankamumo direktyvos (2006/48 ir 2006/49) bus keičiamos nauja Kapitalo pakankamumo direktyva ir reglamentu, tokiu būdu užtikrinant efektyvesnę finansų sistemos reguliavimą. Minėtais Europos Sąjungos teisės aktais siekiama įgyvendinti naujus BASEL III<sup>8</sup> reikalavimus, pakeistus atsižvelgiant į pasaulinės finansų krizės metu išryškėjusį poreikį diegti naujas papildomas priemones, siekiant pagerinti bankų sektoriaus gebėjimą susidoroti su sukrėtimais, kylančiais dėl finansinių ir ekonominių sunkumų<sup>9</sup>. Minėtais teisės aktais nustatyti nauji reikalavimai bankų kapitalo pakankamumo rodikliams, kapitalo kokybės stiprinimui, sugriežtinti reikalavimai turto rizikos vertinimui bei nustatyti kiti reikalavimai bankams, siekiant užtikrinti apsisaugojimą nuo galimų ateities finansinių neramumų bei užtikrinti tolesnį bankų teikiamą finansavimą bei ekonomikos augimą. Visgi griežtesnis bankų veiklos reguliavimas neabejotinai turės įtakos ir konservatyvesniam bankų požiūriui į

---

<sup>6</sup> Loan Market Association. Guide to Syndicated Loans [http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory\\_Guides/Guide\\_to\\_Par\\_Syndicated\\_Loans.pdf](http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory_Guides/Guide_to_Par_Syndicated_Loans.pdf), [2011-12-05];

<sup>7</sup> Lehman Brothers Holdings Inc. – vienas iš didžiausių JAV investicinių bankų, kurio bankrotas 2008 m. buvo didžiausias Jungtinių Amerikos Valstijų istorijoje, turėjęs didelę įtaką 2008 m. pasaulinei finansų sistemos krizei.

<sup>8</sup> Bazelio bankų priežiūros komitetas (angl. The Basel Committee on Banking Supervision) (BCBS) plėtoja minimalius tarptautinius standartus bankų kapitalo pakankamumui užtikrinti. Jo būstinė yra Bazelio mieste, Šveicarijoje. Bazelio bankų priežiūros komiteto nariai yra G10\* šalių grupės centrinių bankų atstovai. Europos Komisija ir Europos Centrinis bankas yra šio komiteto stebėtojai. Basel III – jau trečiasis bankų kapitalo pakankamumo reikalavimus nustatantis standartas. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/527&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2011-12-1-09].

<sup>9</sup> *Ibid.*



finansavimo sandorių struktūrą, todėl tikėtina, kad kreditavimo sandoriais prisiimama bankų rizika bus grindžiama daug griežtesniais vertinimo kriterijais.

Kaip jau minėta, vienas iš galimų būdų diversifikuoti bankų kreditavimo riziką teikiant didelės apimties kreditus yra teikti kreditus esant kreditorių (bankų / kredito įstaigų) daugumai. Tarptautinėje praktikoje toks kelių bankų teikiamas kredito vienam skolininkui procesas paprastai vadinamas sindikuotu kreditavimu (angl. - *syndicated lending*), o kreditavimo sutartis, kurios pagrindu skolininkui teikiamas finansavimas, vadinama sindikuota kreditavimo sutartimi (angl. - *syndicated loan*). Bankai / kredito įstaigos, teikiantys finansavimą sindikuotos kreditavimo sutarties pagrindu, vadinami bankų sindikatu (angl. - *syndicate banks*).

Sindikuota kreditavimo sutartis tam tikra prasme supaprastina kreditavimo procesą, kadangi esant sindikuotam kreditavimui vietoje kelių atskirų kreditavimo sutarčių, skolininko sudaromų su atskirais bankais / kredito įstaigomis, sudaroma viena sindikuoto kreditavimo sutartis, kurios pagrindu keli sindikato bankai suteikia dalį bendros kredito sumos, tomis pačiomis sąlygomis tam pačiam skolininkui.

Kuomet kreditą vienam skolininkui teikia keli bankai / kredito įstaigos, skolininko galimo nemokumo rizika paskirstoma keliems kreditą suteikusiems bankams / kredito įstaigoms, todėl skolininkui, kuriam reikalingas didelės apimties kreditas, tokie bankai gali pasiūlyti mažesnius paskolos aptarnavimo mokesčius, mažesnes palūkanų maržas ir pan., nei esant situacijai, kai vienas kreditorius (bankas) teikia vieną didelį kreditą vienam skolininkui ir prisiima visą su tokiu finansavimo sandoriu susijusią riziką.

Kita vertus, nors sindikuoto kreditavimo sutartis iš dalies skirta supaprastinti kreditavimo procesą, kuomet sutartis sudaroma su daugiau nei vienu kreditoriumi (kreditorių daugumu) kyla nemažai praktinių problemų, tiek ikisutartiniuose šalių santykiuose, tiek vykdant šalių įsipareigojimus po sutarties sudarymo.

Tarptautinėje praktikoje siekiant minimizuoti kaštus ir laiko sąnaudas sindikuoto kreditavimo procese ypatingą reikšmę turi specializuotos organizacijos, siekiančios supaprastinti sindikuoto kreditavimo procesą, harmonizuoti kreditavimo sutarčių nuostatas, standartizuoti kreditavimo proceso dokumentaciją ir tokiu būdu skatinti tarptautinę sindikuoto kreditavimo plėtrą. Viena tokių organizacijų yra Paskolų rinkos asociacija (angl. - *Loan Market Association*), vienijanti tarptautinius bankus, veikiančius tarptautinėje sindikuotų paskolų rinkoje<sup>10</sup>. Ši organizacija kuria ir pagal rinkos pokyčius atnaujina sindikuoto kreditavimo sutarčių ir su jomis susijusių dokumentų (pvz. Mandato

---

<sup>10</sup> Wood P. *Law and Practice of International Finance*. London: Sweet & Maxwell, 2008. P. 99.

raštu (šių raštų paskirtis bus analizuojama tolesnėse darbo dalyse) šablonus, jų naudojimo gaires, rengia mokymo programas tarptautinėje paskolų rinkoje dalyvaujantiems subjektams, informuoja narius apie reikšmingus pokyčius paskolų rinkoje, teismų praktikos pokyčius, teikia komentarus dėl susijusių Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų ir vykdo kitą susijusią veiklą<sup>11</sup>. Beveik visa šios organizacijos dokumentacija yra grindžiama Anglijos teise. Manytina, kad šios šalies teisė pasirinkta dėl geriausiai išplėtos teisinės sistemos komercinių / finansinių teisinių santykių srityje. Anglijos teisė vienija apie 84 jurisdikcijas visame pasaulyje, o Didžiosios Britanijos istorinė raida lėmė tai, kad dar XIX amžiuje Didžioji Britanija buvo pirmaujanti pasaulio ekonomika, o anksti susiformavusi finansų ir komercinė teisė ir šiomis dienomis laikoma viena geriausiai atitinkančia laisvų rinkos ekonomikos valstybių poreikius<sup>12</sup>.

Taigi sindikuotos kreditavimo sutarties atsiradimą pasaulinėje praktikoje iš esmės lėmė didėjantis įvairių verslo subjektų finansavimo poreikis jų verslo evoliucijos raidoje bei kredito įstaigų siekis sumažinti su kreditavimo sandoriais susijusią riziką.

### **1.1. Sindikuotos kreditavimo sutarties samprata Lietuvoje teisėje.**

Lietuvoje sindikuoto kreditavimo sutartys ir pats sindikuoto kreditavimo procesas taip pat nėra naujas reiškinys, tačiau kol kas tokia finansavimo struktūra yra labiau išimtinė nei kasdieninė praktika, nėra nusistovėjusių įprastų, visiems bankams / kredito įstaigoms priimtinių tokių sandorių sudarymo taisyklių, o sutarčių turinys varijuoja priklausomai nuo sutarties šalių.

Lietuvos teisės prasme tarptautinėje praktikoje įprastą sindikuoto kreditavimo sutartį atitinka kreditavimo sutartis su kreditorių daugetu. Specialių teisės normų, reglamentuojančių sindikuotą kreditavimą, kaip atskirų teisės normų institutą, nėra, todėl šiems kreditavimo santykiams taikomos bendrosios kreditavimo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos.

Lietuvos teisėje kreditavimo sutarties sąvoką apibrėžia Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.881 str.. Kreditavimo sutartis – tai sutartis, kuria bankas ar kita kredito įstaiga (kreditorius) įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytomis sąlygomis pinigines lėšas (kreditą), o kredito gavėjas įsipareigoja gautą sumą grąžinti kreditoriui ir mokėti palūkanas. Kreditavimo sutarties pagrindiniai

---

<sup>11</sup> Loan Market Association. <http://www.loan-market-assoc.com> [2011-12-20].

<sup>12</sup> *Cit. op.* 10. P. 31.

požymiai nustatyti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.881-6.883 str., taip pat subsidiariai taikomi paskolos sutartis reglamentuojantys Lietuvos Respublikos civilinio kodekso straipsniai (6.870-6.880). Pagrindiniai kreditavimo sutarties požymiai yra šie:

- **Konsensualumas.** Kreditavimo sutartis laikoma sudaryta, kai šalys susitaria dėl visų jos esminių sąlygų ir įstatymo nustatyta forma išreiškė suderintą valią, t.y. nuo šalių suderintos valios išreiškimo momento sutartis laikoma sudaryta. Kadangi kreditavimo sutartis sudaroma tarp specifinių sandorio - banko (kredito įstaigos) ir kredito gavėjo (fizinio / juridinio asmens) – sutarties sudarymas neperdavus sutarties dalyko (pinigų) būtinas, siekiant užtikrinti tam tikrų tiek kredito gavėjo, tiek banko ar kitos kredito įstaigos interesų užtikrinimą dar iki perduodant sutarties dalyką. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.881 str. 1 d. numato, kad kreditavimo sutartimi bankas ar kita kredito įstaiga (kreditorius) įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytais sąlygomis pinigines lėšas (kreditą).
- **Kreditavimo sutartis yra dvišalė.** Kreditavimo sutarties sudarymui reikia tarpusavyje suderintos dviejų šalių priešpriešinės valios pareiškimo. Šalis gali būti vienas ar daugiau asmenų. Tokiu atveju keli asmenys, būdami viena sandorio šalis, reiškia bendrą priešpriešinę valią kitai sandorio šaliai. Sandoris laikomas dvišaliu todėl, kad jame yra dvi šalys, turinčios priešpriešines teises ir pareigas. Kreditavimo sutarties atveju kredito davėjas (bankas / kredito įstaiga) ir kredito gavėjas turi tiek teisių, tiek pareigų kitos šalies atžvilgiu (pavyzdžiui, kredito davėjo pareiga suteikti kredito lėšas ir kredito gavėjo pareiga grąžinti kredito davėjui suteiktas lėšas bei mokėti palūkanas). Sindikuotos kreditavimo sutarties atveju, viena sandorio šalis yra bankų sindikatas, t.y. keli bankai / kredito įstaigos teikiantys kredito lėšas tos pačios kreditavimo sutarties pagrindu, kita – kredito gavėjas.
- **Atlygintinumas.** Kreditavimo sutartis yra atlygintinė, t.y. kredito gavėjas už naudojimąsi kredito lėšomis įsipareigoja kredito davėjui mokėti atlyginimą. Atlyginimas šiuo atveju yra kredito gavėjo kredito davėjui mokamos palūkanos už suteiktas lėšas. Viena šalis, kredito davėjas, suteikdamas kredito lėšas kredito gavėjui, įgyja teisę į kitos šalies, kredito gavėjo, priešpriešinį veiksma – pareigą grąžinti kreditą bei mokėti palūkanas.
- **Ekvivalentinė sutartis.** Pagal gaunamos naudos apibrėžtumą sutartys skirstomos į rizikos sutartis ir ekvivalentines. Ekvivalentinės sutarties sudarymo metu

konkrečiai nurodoma gaunama nauda ir jos dydis ar šalių pareigų dydis, rizikos sutarties sudarymo metu konkrečiai nenustatytas naudos gavimas ar šalių pareigos dydis arba tai priklauso nuo tam tikro įvykio buvimo ar nebuvimo<sup>13</sup>. Kreditavimo sutarties sudarymo metu konkrečiai žinoma, kokią kredito lėšų sumą kredito davėjas įsipareigoja suteikti kredito gavėjui, kurią kredito gavėjas įsipareigoja gražinti, konkrečiai nustatomos papildomos tiek kredito gavėjo, tiek kredito davėjo pareigos. Visgi palūkanų, mokamų už naudojimąsi kredito lėšomis, priskyrimas ekvivalentinio sandorio požymiams diskutuotinas. Kreditavimo sutarties sudarymo metu kredito gavėjo mokamos palūkanos gali būti nustatomos vadovaujantis dvejopa metodika. Pirmasis variantas – nustatomos fiksuotos palūkanos (konkreči procentinė kredito gavėjo mokamų metinių palūkanų skaitinė išraiška), šiuo atveju kredito gavėjas žino tikslią visu kreditavimo sutarties laikotarpiu mokėtinų palūkanų sumą ir atitinkamai kredito davėjui žinomos jo gautinos pajamos už kredito gavėjui suteiktas kredito lėšas. Antrasis variantas – nustatomos kintamosios palūkanos, kurias sudaro kredito davėjo skolinimo rizikos ir pelno marža, išreikšta procentais, ir kintama palūkanų dalis (VILIBOR, LIBOR, EURIBOR<sup>14</sup>), būtent kuri visu kreditavimo sutarties laikotarpiu yra kintama nepriklausomai nuo šalių valios. Vadinas, kintamų palūkanų nustatymo atveju kredito gavėjas negali konkrečiai žinoti jo mokėtinų palūkanų per visą kreditavimo sutarties galiojimo laikotarpį, kaip ir kredito davėjas konkrečiai apskaičiuoti už suteiktas kredito lėšas gautinas pajamas, todėl šiuo atveju kreditavimo sutartis iš dalies gali įgyti ir rizikinėms sutartims būdingų požymių.

- **Tęstinis vykdymas.** Tęstinio vykdymo yra sutartis, kuri vykdoma atliekant tam tikrus veiksmus dalimis, dažnai – tam tikrais periodais<sup>15</sup>. Kreditavimo sutartimi šalys susitaria dėl kredito lėšų gražinimo tvarkos ir terminų. Šalių susitarimu, kredito lėšos gali būti gražinamos dalimis (periodiniais mokėjimais pagal

---

<sup>13</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis Kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-2262, 6.160 str. 3 d.

<sup>14</sup> LIBOR – vidutinė tarpbankinė palūkanų norma (angl. - *London Interbank Offered Rate*), už kurią britų bankų asociacijos (angl. - *British Bankers Association*) bankai pageidauja (pasiruošę) paskolinti lėšų kredito valiuta kitiems bankams palūkanų keitimo laikotarpiui. Bloomberg. <http://www.bloomberg.com/apps/quote?ticker=US0001M:IND> [2011-12-28].

EURIBOR - vidutinė Europos tarpbankinės rinkos palūkanų norma (angl. - *Euro Interbank Offered Rate*), už kurią Europos Bankų Asociacijos (angl. - *European Banking Federation*) bankai pageidauja (pasiruošę) paskolinti lėšų eurais kitiems bankams palūkanų keitimo laikotarpiui. European Banking Federation. <http://www.euribor-ebf.eu/euribor-org/about-euribor.html> [2011-12-28].

VILIBOR - vidutinė tarpbankinė palūkanų norma (angl. - *Vilnius Interbank Offered Rate*), už kurią bankai pageidauja (pasiruošę) paskolinti lėšų litais kitiems bankams palūkanų keitimo laikotarpiui. Lietuvos bankas. <http://www.lb.lt/statistics/statbrowser.aspx?group=7222&orient=horz> [2011-12-28].

<sup>15</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003. P. 200.

nustatytą kredito lėšų gražinimo grafiką) arba vienu mokėjimo kreditavimo sutarties termino pabaigoje.

- **Derybų sutartis.** Kadangi kreditavimo sutarties šalys sutarties sąlygas nustato abiejų šalių derybų metu ir sutarties sudarymas pasiekiamas tik abiemis šalims aiškiai išreiškus valią dėl kiekvienos sutarties sąlygos, abiemis šalims turint derybinės galios, kreditavimo sutartis priskiriama derybų sutartims.
- **Pinigų perdavimas kaip sutarties dalykas.** Kvalifikuojantis sutarties požymis yra pinigų, suvokiamų kaip turto ekvivalento, perdavimas kitos šalies nuosavybėn. T.y. sutarties dalyku gali būti tik pinigai..

Esminis sindikuotos kreditavimo sutarties bruožas, atribojantis šią sutartį nuo įprastos kreditavimo sutarties, yra specifinės sutarties šalys. Įprastos kreditavimo sutarties šalys yra kreditorius, kuriuo gali būti tik bankas ar kita kredito įstaiga, ir kredito gavėjas. Kredito gavėju gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo. Tuo atveju, jei kredito gavėjas yra fizinis asmuo, naudojantis kredito lėšas ne komerciniais tikslais, o savo asmeniniams, šeimos ar namų ūkio, o ne verslo ar profesiniams poreikiams tenkinti<sup>16</sup>, tokia kreditavimo sutartis yra laikoma vartojimo kredito sutartimi, kuriai taikomos specialios vartotojo, kaip silpnesnės sandorio šalies, interesus siekiančios apsaugoti teisinės normos<sup>17</sup>. Jei kreditavimo sutartis sudaroma su fiziniu ar juridiniu asmeniu, sudarančiais sutartį verslo ar profesinės veiklos tikslais, tokia sutartis laikoma komercine sutartimi. Komercinėms sutartims netaikomos vartojimo sutartims nustatytos taisyklės. Minėta, kad sindikuotos kreditavimo sutartys įprastai yra skirtos daugiamilijoniniams projektams finansuoti, todėl nors teorine prasme įmanomas sindikuoto kredito suteikimas fiziniam asmeniui, vartotojui, dėl darbo temos specifikos toliau šiame darbe kreditavimo sutarties sąvoka bus vartojama komercinės sutarties prasme.

Prievolių teisėje vienas iš prievolių klasifikavimo pagrindų yra jų skirstymas pagal prievolės turinio sudėtingumą. Jei tarp prievolės šalių egzistuoja vienas teisinis ryšys (atitinkamo juridinio fakto pagrindu atsiranda viena reikalavimo teisė ir viena pareiga), prievolė vadinama parastąja, o jei tarp šalių egzistuoja daugiau nei vienas teisinis ryšys, prievolė vadinama sudėtingąja<sup>18</sup>. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.5 – 6.23 str. įtvirtina vieną iš galimų sudėtingosios prievolės institutų – prievolę su asmenų daugetu. Asmenų daugeto atveju prievolėje dalyvauja daugiau nei du subjektai. Kreditavimo

<sup>16</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis Kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-2262. 1.39 str. 1 d.

<sup>17</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003. P. 200.

<sup>18</sup> Šatas J. (*et al*). Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2004. P. 209.

teisiniuose santykiuose vienas iš galimų prievolės su asmenų daugetu variantų yra kreditavimas esant daugiau nei vienam kreditoriui. Kadangi prievolė yra asmenų tarpusavio santykis, visada yra dvi jos šalys – kreditorius ir skolininkas<sup>19</sup>, taigi nepaisant to, kad kreditorių ar skolininkų yra daugiau nei vienas, prievolės šalys yra dvi.

Lietuvos Respublikos įstatymai nenumato specialių reikalavimų kreditavimo sutarties su kreditorių daugetu sudarymui, todėl šioms sutartims taikytinos bendrosios kreditavimo sutarčių sudarymą reglamentuojančios taisyklės. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.162 str. 2 d. įtvirtinta bendra taisyklė, teigianti, jog sutarties sudarymui ir jos galiojimui pakanka, kad šalys susitartų dėl esminių jos sąlygų, o susitarimą dėl antraeilių sąlygų šalys gali pasiekti vėliau. Sutarties rūšis, jos pobūdis, šalių valia ir įstatymas lemia, kokios sąlygos atitinkamu atveju bus laikomos esminėmis ir tuo pačiu pakankamomis sutarties sudarymui. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.881 str. 1 d. įtvirtintą kreditavimo sutarties sampratą bei 6.872 str. 1 d. esmine kreditavimo sutarties sąlyga laikomos piniginės lėšos (kreditas), dėl kurio suteikimo ir grąžinimo šalys susitaria. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.159 str. taip pat numato, kad išimtiniais atvejais įstatymas gali imperatyvia forma nustatyti dar vieną sutarties galiojimui būtiną elementą – sutarties formą. Jei įstatymas nustato privalomą sutarties formos reikalavimą, forma tampa esminiu sutarties elementu ir šalys savo susitarimą gali įforminti tik įstatyme nustatyta forma. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.882 str. imperatyviai nurodo, kad kreditavimo sutartis privalo būti rašytinė ir šio reikalavimo nesilaikymas kreditavimo sutartį daro negaliojančią.

Taigi sindikuota kreditavimo sutartis Lietuvos teisės prasme yra kreditavimo sutartis su sudėtingąja prievolės turinio struktūra, t.y. prievolė su asmenų daugetu. Įstatymas nenumato specialių reikalavimų kreditavimo sutarties su kreditorių daugetu sudarymui, todėl šių sutarčių sudarymui ir šalių teisiniams santykiams taikytinos kreditavimo sutartinius santykius reglamentuojančios teisės normos. Visgi prievolė esant asmenų daugetu suponuoja specifinius ne tik prievolės šalių (kaip minėta, nepaisant to, kad prievolėje dalyvauja daugiau nei vienas kreditorius, prievolės šalys yra dvi), bet ir asmenų daugeto tarpusavio santykius. Todėl toliau bus analizuojami asmenų daugeto (tarptautinės praktikos prasme – sindikato narių) tarpusavio santykiai, lyginamuoju metodu vertinant Lietuvos teisėje įtvirtintas asmenų daugeto prievolėje tarpusavio santykius nustatančias teisės normas ir tarptautinėje praktikoje nusistovėjusius sindikato narių tarpusavio santykių esminius principus.

---

<sup>19</sup> Mikelėnas V.. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002. P. 125.

## 2. Sindikuotos kreditavimo sutarties organizavimo procedūra.

Kaip jau minėta, sindikuota kreditavimo sutartis yra kreditavimo sutartis, kurios pagrindu du ar daugiau bankų (ar kitų finansų įstaigų) kartu teikia kreditą vienam kredito gavėjui. Kadangi šiame kreditavimo procese dalyvauja daugiau subjektų nei tipiniuose (vienas bankas – vienas skolininkas) kreditavimo teisiniuose santykiuose, svarbu identifikuoti kiekvieno iš subjektų statusą sindikuoto kreditavimo procese.

Dažniausiai sindikuoto kreditavimo procesas yra inicijuojamas būsimo kredito gavėjo, kuris pageidauja ateityje gauti tam tikrą piniginių lėšų sumą konkrečioms verslo poreikiams patenkinti. Tarptautinėje praktikoje šis procesas įvardijamas kaip mandato suteikimas pasirinktam bankui veikti kaip sindikuoto kredito organizatoriui (angl. - *Mandated Lead Arranger, Arranger*<sup>20</sup>). Dažnai, ypač esant tarptautinėms sindikuotoms kreditavimo sutartims, kurių pagrindu suteikiami didelių sumų kreditai, kredito organizatoriumi būna ne vienas, o daugiau bankų, tačiau sandorio esmės suvokimui toliau bus aiškinama paprastesnė sandorio struktūra, teigiant, kad kreditavimo sutarties organizatorius yra vienas bankas (toliau – Organizatorius). Taigi Organizatorius – tai sindikato bankas, kuriam būsimas kredito gavėjas suteikia teisę organizuoti sindikuoto kreditavimo procesą ir atlikti kitus su sindikuoto kreditavimo organizavimu susijusius veiksmus.

Viena iš pagrindinių Organizatoriaus funkcijų yra išsiaiškinti ir patarti būsimam kredito gavėjui, kokią suteikiamo kredito rūšį pasirinkti, susitarti dėl pagrindinių kreditavimo sutarties sąlygų. Tuo pačiu metu Organizatorius dažniausiai derasi su kitais bankais dėl dalyvavimo būsimoje sindikuoto kreditavimo sutartyje. Organizatorius būsimo kredito gavėjo yra paskiriamas pasirašant atitinkamą susitarimą, kuris įvairiuose šaltiniuose įvardijamas skirtingai, pavyzdžiui, mandato raštas (angl. - *Mandate Letter*), įsipareigojimo raštas (angl. - *Commitment Letter*). Remdamosi sutarties laisvės principu, šalys gali sudaryti ir kitokio pobūdžio susitarimus, kadangi šio susitarimo turinys taip pat nėra griežtai apibrėžtas.

Dažniausiai tokio pobūdžio susitarimuose, Mandato raštuose (toliau – Mandato raštas), šalys susitaria dėl:

- organizatoriui suteikiamų įgaliojimų kreiptis į kitus bankus su pasiūlymu dalyvauti sindikate ir derėtis dėl būsimo kreditavimo sąlygų;
- sindikuoto kreditavimo strategijos ir finansavimo struktūros;

---

<sup>20</sup> Cit. op. 6.

- informacinio memorandumo rengimo procedūros, pristatymo potencialiems sindikato dalyviams (bankams);
- išlaidų padengimo ir garantijų;

Paprastai kartu su pastaruoju susitarimu pasirašomas ir preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas (angl. *Term Sheet*), nustatantis preliminarias būsimos kreditavimo sutarties sąlygas, tokias kaip kreditavimo sutarties rūšis, kredito suma, terminas, kainodara (palūkanos už naudojamąsi kredito suma bei kito mokesčiai), esminės papildomos kreditavimo sutarties sąlygos, finansinės sąlygos, įsipareigojimų vykdymo užtikrinimo priemonės).

Tarptautinėje praktikoje išskiriami trijų rūšių mandato raštai: įsipareigojimo (angl. - *underwritten*) (toliau – Įsipareigojimo mandatas), maksimalių pastangų (angl. *Best efforts*)<sup>21</sup> (toliau – Maksimalių pastangų mandatas) ir „klubo susitarimo“ (angl. - *Club deal*) (toliau - Klubinio susitarimo mandatas). Atitinkamai skiriami ir trijų rūšių Organizatoriaus įsipareigojimai. Organizatoriui ir būsimam kredito gavėjui sutarus dėl Įsipareigojimo mandato, Organizatorius įsipareigoja suteikti visą kredito sumą net ir tuo atveju, jei kitų sindikuoto kredito dalyvių, t.y. kitų bankų, norinčiu suteikti dalį sindikuoto kredito sumos, neatsirastų. Dažniausiai dėl tokio Organizatoriaus įsipareigojimo kylanti rizika mažinama nustatant konkrečias papildomas sąlygas, pavyzdžiui, nustatant, kad neturi būti esminių rinkos sąlygų pasikeitimų, turi būti pasirašoma kreditavimo sutartis ir kitas sąlygas, tačiau jei šalių sutartos sąlygos yra vykdomos, Organizatorius įsipareigoja suteikti visą sindikuoto kredito sumą, jei neatsirastų kitų dalyvių. Tarptautinėje praktikoje, ši mandato rūšis yra pakankamai dažna, kadangi suteikus didelės apimties kreditą, Bankai dažnai perleidžia už atitinkamą mokestį savo reikalavimo teises į kredito gavėją kitiems bankams, tokiu būdu sumažindami vienasmeniškai prisiimamą riziką atitinkamai perleisto kredito dydžiu. Be to, priimdamas įsipareigojimo mandata Organizatorius įgyja nemažą konkurencinį prieš kitus Bankus, galinčius pasiūlyti panašų sindikuoto kreditavimo pasiūlymą, ir neretai įsipareigojimo mandatas yra grindžiamas galimybe nustatyti didesnius kreditavimo sutarties įkainius<sup>22</sup>.

Diskutuotina, ar tokia Įsipareigojimo mandato suteikimo praktika būtų priimtina Lietuvoje. Kaip jau minėta, viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių bankai dalyvauja sindikuotame kreditavime, yra negalėjimas ir / nenorėjimas prisiimti visos su atitinkamu kreditavimo sandoriu susijusios rizikos, atitinkamai siekiant sumažinti vieno banko

---

<sup>21</sup> *Cit. op.* 10. P. 95-96.

<sup>22</sup> Miller S. (*et al*). A Guide to the Loan Market. New York: Standard & Poors, September, 2011. P. 8.



įsipareigojamą suteikti kredito sumą. Priimdamas Įsipareigojimo mandatą bankas santykinai įsipareigoja suteikti visą kredito sumą, o ne tik jos dalį, todėl tai tam tikra prasme prieštarauja pagrindiniam sindikuotos kreditavimo sutarties principui – mažinti vieno konkretaus banko su atitinkamu finansavimo sandoriu prisiimamą kredito riziką.

Taip pat išskiriami vadinami Maksimalių pastangų (angl. - *best efforts*) mandato raštai. Šių Mandato raštų pagrindu Organizatorius įsipareigoja dėti maksimalias pastangas, kad prašoma kredito suma būtų suteikiama kredito gavėjui<sup>23</sup>. Šis Organizatoriaus įsipareigojimas dažniausiai siejamas su atitinkama bankų rinkoje nusistovėjusia praktika.

Civilinės teisės doktrinoje priimtas prievolių skirstymas į dvi rūšis, priklausomai nuo siekiamo rezultato ir skolininko pareigos pobūdžio. Pagal šį kriterijų prievolės skirstomos į prievoles pasiekti tam tikrą rezultatą ir prievoles užtikrinti, kad pareiga būtų vykdoma dedant maksimalias pastangas. Pasirašydamos Maksimalių pastangų mandato raštą, šalys sutaria, kad Organizatorius įsipareigoja dėti maksimalias įmanomas pastangas, ieškant norinčių sindikate dalyvauti kitų bankų ir užtikrinant, kad reikiama kredito suma būtų suteikiama kredito gavėjui, tačiau šiuo atveju, priešingai nei Organizatoriui suteikus Įsipareigojimo mandatą, Organizatorius neprisiima įsipareigojimo suteikti visą sindikuoto kredito sumą.

Maksimalių pastangų sąvoka Lietuvos teisės prasme turėtų būti aiškinama prievolių, kurių tikslas užtikrinti, kad pareiga būtų vykdoma dedant maksimalias pastangas, kontekste. Sprendžiant, ar Organizatorius tinkamai vykdo savo pareigas, turėtų būti atsižvelgiama ne tik į šalių susitarimu numatytus konkrečius įsipareigojimus, bet ir į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.38 str. numatytus prievolių vykdymo principus.

Tarptautinėje praktikoje išskiriama ir trečia Mandato rūšis, vadinama Klubinio susitarimo mandatu. Gavęs tokį mandatą Organizatorius įsipareigoja organizuoti sindikuotą kreditą su iš anksto žinomais, dažniausiai su Organizatoriumi susijusiais bankais (kredito įstaigomis)<sup>24</sup>, be to, dažniausiai taikomas suteikiant nedidelės apimties sindikuotus kreditus, kurių dydis įvairioje literatūroje įvardijamas skirtingai, tačiau neviršija 150 mln. Jungtinių Amerikos valstijų dolerių. Lyginant su tarptautine, Lietuvoje bankų rinka yra labai maža, todėl šis Mandato suteikimo modelis (preziumuojant, kad sindikato dalyviai yra tik Lietuvoje veikiančys bankai), galėtų būti vertinamas kaip labiausiai atitinkantis rinkos struktūrą. Tokia išvada darytina, atsižvelgiant į tai, kad dar

---

<sup>23</sup> *Cit. op.* 10. P. 96.

<sup>24</sup> *Cit. op.* 22. P.9.

iki Mandato suteikimo bankui / bankams, šalys dažniausiai turi galimybę numatyti ir aptarti potencialius sindikato dalyvius, kadangi rinkoje veikia tik keli dideli bankai<sup>25</sup>.

Kuri iš pirmiau minėtų Mandato suteikimo formų pasirenkama šalių, priklauso nuo daugelio aplinkybių, tokių kaip kredito dydis, kredito paskirtis, bankų rinkos specifiška ir daug kitų aplinkybių. Be to, toks mandato suteikimo rūšių išskyrimas yra paremtas įvairių rinkų praktika, tačiau nėra reglamentuotas imperatyviomis įstatymo normomis, taigi šalys, remdamosi sutarties laisvės principu, gali numatyti ir kitokio pobūdžio susitarimus, kurių forma geriausiai atspindėtų sandorio šalių ketinimus ir poreikius.

Visgi įprastai Mandato raštas yra dokumentas, kurio pagrindu Organizatorius įgyja teisę kreiptis į kitus bankus su pasiūlymu dalyvauti sindikate. Pasirašius Mandato raštą, toliau yra rengiamas informacinis memorandumas (angl. - *Information Memorandum*, toliau – Informacinis memorandumas), kurį paprastai rengia Organizatorius kartu su Kredito gavėju ir kuris vėliau yra pateikiamas būsimiems sindikato dalyviams (angl. - *Co-Arrangers, Lenders*). Informacinis memorandumas – tai dokumentas, kuriame paprastai yra pateikiamas išsamus būsimo kredito gavėjo verslo struktūros aprašymas, finansuojamo sandorio detalus aprašymas, kiti finansavimo šaltiniai, jų dalis bendroje sandorio struktūroje, esama finansinė padėtis, praeities duomenys apie įmonės veiklą ir jos finansinę situaciją, vadybos kompetencija, bendra verslo sektoriaus, kuriame veikia kredito gavėjas apžvalga ir kredito gavėjo padėties joje aptarimas (kredito gavėjo konkurenciniai pranašumai), preliminarios finansavimo sąlygos, dėl kurių susitarė kredito gavėjas ir Organizatorius, finansinis modelis (angl. - *Base Case*), kuriame projektuojama būsima kredito gavėjo finansinė padėtis prisiėmus papildomus finansinius įsipareigojimus, esant keliems galimiems verslo eigos scenarijams<sup>26</sup>. Sudėtinguose finansavimo projektuose ar esant abejonių dėl kredito gavėjo finansinės padėties ar kitų klausimų, susijusių su tinkamu būsimo kredito gavėjo įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartį vykdymu, informacinis memorandumas gali būti rengiamas pagal kompetentingos institucijos atliktą išankstinį kredito gavėjo įvertinimą (angl. - *due diligence*).

Informacinis memorandumas yra svarbus dokumentas sindikuoto kreditavimo procese ir dažnai vienintelis dokumentas, kuriuo bankai gali remtis priimdami sprendimą

---

<sup>25</sup> Lietuvos banko duomenimis, 2012 m. kovo mėn. 30 d. Lietuvoje veikė 8 Lietuvos banko licenciją turintys komerciniai bankai, 12 užsienio bankų filialų, 2 užsienio bankų atstovybės, 255 Europos Sąjungos bankai, veikiantys Lietuvos Respublikoje, neįsteigus filialo. Lietuvos bankas. <http://www.lb.lt/bankai> [2012-03-30].

<sup>26</sup> *Cit. op.* 22. P. 9.

dėl kredito suteikimo kredito gavėjui<sup>27</sup>. Kadangi dažniausiai Informacinį memorandumą rengia Organizatorius, svarbu identifikuoti, kokios pareigos atsiranda Organizatoriui pateikiant sindikato dalyviams Informacinį memorandumą ir kokia atsakomybė gali kilti Organizatoriui dėl netinkamos, klaidingos ar netikslios informacijos pateikimo pastarajame dokumente. Šie ir kiti Organizatoriaus atsakomybės klausimai bus nagrinėjami tolesnėse darbo dalyse.

Kadangi informaciniame memorandume pateikiama konfidencialaus pobūdžio informacija, prieš pateikiant ją potencialiems sindikato dalyviams šalių iniciatyva dažniausiai yra pasirašomi susitarimai dėl konfidencialios informacijos neatskleidimo.

Potencialiems sindikato dalyviams sutikus su siūlomomis finansavimo sąlygomis, toliau yra pereinama prie būsimos kreditavimo sutarties rengimo ir derinimo procedūrų. Iki kreditavimo sutarties rengimo ar ją rengiant kurios nors šalies iniciatyva šalių sutarimu preliminaros sutarties sąlygos gali būti keičiamos. Tokiu atveju yra pasirašomas susitarimo dėl finansavimo sąlygų (angl. - *Term-Sheet*) pakeitimas.

Apibendrinant sindikuotos kreditavimo sutarties organizavimo procedūrą, galima teigti, kad šis procesas iki kreditavimo sutarties pasirašymo susideda iš dviejų pagrindinių etapų – Mandato suteikimo, pasirašant tam tikros formos Mandato raštą ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimą, bei Informacinio memorandumo rengimo. Tiek Mandato raštas kartu su Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimu, tiek Informacinis memorandumas yra ypatingą reikšmę kreditavimo procese turintys dokumentai, todėl toliau bus analizuojama, kokios pareigos kyla Organizatoriui šių dokumentų pagrindu ir kokia galima atsakomybė gali kilti už tokių pareigų nevykdymą ar netinkamą jų vykdymą.

## **2.1. Organizatoriaus atsakomybė ikisutartiniuose sindikuoto kreditavimo šalių santykiuose.**

### **2.1.1. Organizatoriaus įsipareigojimų pagal Mandato raštą turinys.**

Mandato raštas yra pagrindinis dokumentas, kurio pagrindu šalys identifikuoja konkrečius ketinimus sudaryti sindikuoto kredito sutartį ir nustato šalių teises ir pareigas iki tada, kai šalių bus sudaryta pagrindinė kreditavimo sutartis. Kadangi tai yra pagrindinis

---

<sup>27</sup> Dominas G. Tarptautinės sindikuotos paskolos sutartis: sudarymo procedūra ir bankų sindikato teisiniai santykiai // Teisė. T. 33 (4). 1999. P. 8.

dokumentas, nustatantis Organizatoriaus atsakomybę, teises ir pareigas iki kol sudaroma kreditavimo sutartis, toliau bus analizuojami atskiri Mandato rašto probleminiai klausimai, lemiantys Organizatoriaus atsakomybę sindikuoto kreditavimo procese.

Gavęs Mandatą, ikisutartiniuose kreditavimo teisiniuose santykiuose Organizatorius atlieka aktyvų vaidmenį, todėl svarbu išsiaiškinti, kokias pareigas ir teisinį statusą Organizatorius turi tiek būsimo kredito gavėjo, tiek kitų sindikato bankų atžvilgiu.

Įprastai Mandato rašte nėra detaliai aptariama, kurios šalies – būsimo kredito gavėjo ar kitų sindikato dalyvių – naudai veikia Organizatorius, todėl priimta laikytis nuostatos, kad Organizatorius veikia kaip nepriklausomas tarpininkas ir jo nesieja atstovavimo ar fiduciariniai santykiai nei su būsimo kredito gavėju, nei su kitais bankais. Tai, kad būsimas kredito gavėjas suteikdamas mandatą įpareigoja Organizatorių organizuoti sindikuotą kreditą, nors ir suponuoja esant atstovavimo santykius, savaime nereiškia, kad Organizatorių ir kredito gavėją sieja atstovavimo teisiniai santykiai<sup>28</sup>. Visgi tiksliai Organizatoriaus pareigų apimtis ir jos statusas priklauso nuo konkretaus šalių susitarimo.

Pagrindiniai tarptautinėje praktikoje identifikuojami probleminiai klausimai, susiję su Organizatoriaus atsakomybės kredito gavėjui turiniu, yra šie: 1) ar Organizatorius Mandato raštu gali būti įpareigojamas suteikti kredito lėšas kredito gavėjui; 2) ar Organizatorių ir kredito gavėją saisto atstovavimo ir fiduciariniai teisiniai santykiai. Toliau šie klausimai bus nagrinėjami išsamiau.

Užsienio autoriai akcentuoja, kad Mandato rašte beveik visada numatoma išlyga, nustatanti, kad Mandato raštas nėra teisiškai įpareigojantis dokumentas, o kredito lėšos gali būti suteikiamos tik šalims pasirašius kreditavimo sutartį. Toks šalių valios išreiškimas dažniausiai yra paremtas siekiu užtikrinti, kad laikotarpiu nuo Mandato suteikimo iki kreditavimo sutarties pasirašymo Organizatorius neturėtų įsipareigojimo suteikti kredito gavėjui lėšų pagal preliminarias šalių Mandato rašte ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarime sutartas sąlygas.

Anglijos sutarčių teisėje preziumuojama, kad šalių komerciniai susitarimai yra teisiškai įpareigojantys, todėl šalims labai svarbu mandato rašte iš anksto numatyti sąlygą, kad banko / bankų pareiga suteikti kreditą atsiranda tik šalims sudarius kreditavimo sutartį. Pagal Anglijos sutarčių teisės nuostatas galima daryti išvadą, kad jei Mandato rašte nėra aiškiai išreikštos šalių valios nelaikyti mandato rašto teisiškai įpareigojančiu suteikti kreditą, kol nėra sudaryta pagrindinė kreditavimo sutartis, mandato raštas šalims gali sukelti teisinių pasekmių. Sutartis gali būti laikoma sudaryta, net jei šalys nesusitarė

---

<sup>28</sup> Cit. op. 10. P. 95- 96.

dėl visų sutarties sąlygų ar net ir tuo atveju, jei šalių susitarimas numatė formalų dokumentą pasirašyti vėliau. *Branca v Cobarro* precedentinėje 1947 m. Jungtinės Karalystės byloje<sup>29</sup> Anglijos apeliacinis teismas (angl. - *Court of Appeal*) pripažino šalių laikiną (angl. - *provisional*) susitarimą ateityje sudaryti pagrindinę sutartį minėtame susitarime nurodytomis sąlygomis, teisinės pasekmės turinčia sutartimi, teigiant, kad toks šalių sudarytas dokumentas yra sutartis, kuri ateityje bus pakeičiama tikslesniu, labiau apibrėžtu tekstu. Šios bylos fabuloje grybų auginimo fermos savininkas sutiko parduoti fermą kartu su įmonės reputacine verte (angl. - *goodwill*) ir pasirašė išankstinį dokumentą, nustatantį būsimos sutarties sąlygas. Pastarajame dokumente šalys numatė sąlygą, kad tai yra laikinas (angl. - *provisional*) susitarimas, galiojantis iki kol bus pasirašyta šalių teisėtai sudaryta sutartis, įgyvendinanti laikiname susitarime numatytas sąlygas. Vėliau pirkėjas kreipėsi į pardavėją dėl užstato grąžinimo, tačiau pardavėjas tvirtino, jog minėtas laikinas susitarimas yra teisiškai įpareigojantis dokumentas, nepaisant susitarime panaudoto termino „laikinas“. Teismas šiuo atveju priėmė sprendimą, kad šalių susitarimas buvo teisiškai įpareigojantis dokumentas, kol nebus pakeistas labiau formalios ir tikslesnės teisinės formuluotės dokumentu. Teismas taip pat pažymėjo, kad šiuo atveju teismo sprendimas būtų kitoks, jei šalys susitarime būtų naudoję „preliminariojo“ susitarimo terminą vietoj „laikinojo“.

Visgi Lietuvos teisės prasme analogiškas šalių susitarimų aiškinimas mažai tikėtinas. Mandato raštas Lietuvos Respublikos teisės prasme tam tikrais atvejais galėtų būti prilyginamas preliminarios sutarties institutui. Tai reiškia, kad Mandato rašto sudarymui, jo pagrindu šalims kylančių teisių ir pareigų nustatymui taikytinos preliminarių sutarčių sudarymo ir aiškinimo taisyklės, numatytos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.165 str. ir kituose sutarčių sudarymą, aiškinimą, galiojimą ir vykdymą numatančiuose Civilinio kodekso straipsniuose, taip pat šalių ikisutartinius santykius reglamentuojančiose teisės normose.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.165 str. nustatyta, kad preliminariąja sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.165 str. įtvirtintą preliminariosios sutarties sampratą išskiriami tokie šios sutarties bruožai:

---

<sup>29</sup>Anglijos apeliacinio teismo (angl. - *Court of Appeal*) 1947 m. sprendimas byloje *Branca v. Cobarro*, 1 KB 854. <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/1058.html> [2012-01-20].

1. Sutartyje išreikštas aiškus šalių susitarimas ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį;
2. Sutartyje šalys susitaria dėl būsimos pagrindinės sutarties dalyko ir aptaria esmines pagrindinės sutarties sąlygas;
3. Sutartyje šalys nustato terminą, per kurį turi būti sudaryta pagrindinė sutartis; Jeigu šis terminas nenurodytas, pagrindinė sutartis turi būti sudaryta per metus nuo preliminariosios sutarties sudarymo;
4. Susitarimas įforminamas rašytine forma<sup>30</sup>.

Lyginant pirmiau minėtus užsienio autorių išskiriamus mandato rašto ir preliminarių finansavimo sąlygų susitarimo (angl. - *Term Sheet*) būdingus bruožus su Lietuvos teisėje įtvirtintais preliminariosios sutarties bruožais, galima daryti išvadą, kad mandato raštas, pasirašomas kartu su preliminarių finansavimo sąlygų susitarimu, gali tam tikrais atvejais atitikti preliminariosios sutarties bruožus. Pirmia, pasirašydamos mandato raštą šalys susitaria dėl kitos, t.y. kreditavimo, sutarties sudarymo ateityje. Šis preliminariosios sutarties bruožas būtų tenkinamas tuo atveju, jei Mandato raštas ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas būtų pasirašomas iš karto su visais sindikato dalyviais, pavyzdžiui, vadinamojo Klubinio susitarimo sindikato atveju. Antra, Mandato raštu ir preliminarių finansavimo sąlygų susitarimu šalys aptaria esmines būsimos kreditavimo sutarties sąlygas, t.y. aptariamą pagrindinę sutarties esminę sąlygą. Trečia, Mandato raštas ir preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas, sudaromas rašytine forma. Prelimariosios sutarties Lietuvos teisės prasme būdingas bruožas – terminas pagrindinei sutarčiai sudaryti – užsienio autorių nėra išskiriamas kaip atskira Mandato rašto ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimo sąlyga, tačiau atsižvelgiant į komercinį šalių, sudarančių Mandato rašto ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimą, santykių pobūdį, rinkos, kurioje veikia bankai, specifiką, galima daryti išvadą, jog šalių įsipareigojimas sudaryti pagrindinę, kreditavimo, sutartį turėtų būti terminuotas. Taigi tuo atveju, jei tenkinamos visos pirmiau minėtos preliminariajai sutarčiai būdingos sąlygos, Mandato raštas kartu su Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimu Lietuvos teisės prasme galėtų būti kvalifikuotinas kaip preliminarinioji sutartis. Tokiu atveju šalims gali kilti atsakomybė dėl preliminarios sutarties sąlygų nevykdymo.

2006 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarime byloje Nr. 3K-P-382/2006, teismas išaiškino, kad preliminariosios sutarties atveju nėra prievolės objektas kaip turinės vertybės, dėl kurios šalys sudaro pagrindinę sutartį. Tai – organizacinė

---

<sup>30</sup> Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutarimas 2006 m. Lapkričio 6 d. byloje Nr. 3K-P-382/2006.

sutartis, priskirtina ikisutartinių santykių stadijai. Tokia sutartimi nėra viena iš šalių neįgyja turtinės naudos, kas yra būdinga pagrindinėms sutartims. Preliminariosios sutarties objektas yra būsima pagrindinė sutartis, tačiau toks objektas negali būti pripažintas civilinių teisių objektu turtinių teisių požiūriu. Tai pagrindinis preliminariosios sutarties skiriamasis požymis nuo pagrindinės sutarties, nes pagrindinėje sutartyje objektas yra turtinė vertybė, dėl kurios šalys sudaro sutartį, visuomet egzistuoja.

Preliminariojoje sutartyje turi būti įvardytas konkretus būsimos sutarties objektas, kuris, sudarant preliminariąją sutartį, gali būti aiškiai identifikuotas arba gali būti susitarta jį tiksliai identifikuoti ateityje. Todėl, atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimą, galima daryti išvadą, jog tai, kad šalys, pasirašydamos Mandato raštą kartu su Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimu, nustato konkrečias ir tikslias planuojamo suteikti kredito sąlygas, nereiškia, kad šalys sudarė pagrindinę, t.y. kreditavimo, sutartį. Šiuo atveju šalys susitaria dėl kitos, t.y. pagrindinės sutarties sudarymo šalių iš anksto aptartomis sąlygomis.

Vienas iš esminių preliminariosios sutarties bruožų, skiriančių ją nuo pagrindinės sutarties, yra tas, kad preliminariosios sutarties, nurodytos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.165 str., negalima reikalauti įvykdyti natūra. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.165 str. 4 dalyje nustatyta, kad šios sutarties pažeidimo atveju galima reikalauti tik nuostolių atlyginimo. Vadinas, remiantis pastarąja taisykle, jei šalių yra laikoma, kad Mandato raštas ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas yra preliminarioji sutartis, kredito suteikimas pagal Mandato raštą ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimą nėra galimas, o šalis, nukentėjusi dėl to, kad pagrindinė sutartis nėra sudaroma, galėtų reikalauti nuostolių atlyginimo iš kitos šalies bendrais šalių pareigų, kylančių iš ikisutartinių teisinių santykių, nevykdymo pagrindais.

Pagal Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto (UNIDROIT) parengtus tarptautinių komercinių sutarčių principus, vena iš esminių šalių pareigų ikisutartinių santykių metu yra elgtis sąžiningai, vadovaujantis sąžiningos dalykinės praktikos principais<sup>31</sup>. Tai reiškia, kad jeigu derybose viena iš šalių elgėsi nesąžiningai ir sutartis nebuvo sudaryta dėl šios nesąžiningų veiksmų, tai nesąžiningai šaliai gali būti taikoma civilinė atsakomybė. Neįvykdžius preliminariosios sutarties, t. y. nesudarius pagrindinės sutarties, atsakomybė nuostolių atlyginimo forma gali kilti tik tuo atveju, jeigu atsisakyta sudaryti pagrindinę sutartį nepagrįstai, ir ši atsakomybė gali būti taikoma tai šaliai, kuri kalta dėl atsisakymo ją sudaryti.

---

<sup>31</sup>UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Rome: UNIDROIT, 2004. 1.7 str. 1 d.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad, esant tam tikroms sąlygoms, pagal Lietuvos Respublikos teisę Mandato raštas ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas gali būti kvalifikuotinas kaip preliminarioji sutartis šalių ikisutartinių santykių kontekste bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimą dėl preliminariosios sutarties vykdymo natūra, darytina išvada, kad, priešingai nuo pirmiau minėto užsienio autorių aiškinimo ir Anglijos apeliacinio teismo aiškinimo *Branca v Cobarro* byloje, Lietuvoje Mandato raštas ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas neturėtų būti traktuojamas kaip pareigą suteikti kredito lėšas sukuriantis dokumentas, t.y. preliminariosios sutarties negalima priversti vykdyti natūra. Visgi tiek vertinant pirmiau minėtą užsienio praktiką, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimus, susijusius su preliminariosios sutarties sudarymu ir jos vykdymu, darytina išvada, kad siekiant išvengti neaiškumų, kokias pareigas šalims sukuria Mandato raštas ir Preliminarių finansavimo sąlygų susitarimas, būtina be kitų sąlygų numatyti, kad numatyto finansavimo sąlygos yra preliminarios, o įsipareigojimas suteikti finansavimą atsiranda tik tada, kai visi sindikato dalyviai sutinka su siūlomomis finansavimo sąlygomis ir yra pasirašoma ir įsigalioja atitinkama kreditavimo sutartis.

Kitas aktualus aspektas analizuojant Organizatoriaus ir kredito gavėjo teisinius santykius yra tai, ar Organizatorių ir kredito gavėją saisto atstovavimo ir fiduciariniai teisiniai santykiai ikisutartinių santykių etape.

Jeigu tarp Organizatoriaus ir būsimo kredito gavėjo Mandato rašte būtų numatyta atstovavimo sąlyga, tai sukeltų papildomų teisinių pasekmių Organizatoriui, susijusių su fiduciarinėmis pareigomis, tokiomis kaip interesų konflikto vengimas, negalėjimas turėti asmeninės naudos iš agentavimo veiklos, pareiga laikytis reikalaujamų rūpestingumo standartų, visiško informacijos atskleidimo reikalavimas ir pan<sup>32</sup>. Lietuvos teisėje atstovavimo santykius ir iš jų kylančias atstovo pareigas bei pavedimo teisinius santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso antrosios knygos XI skyrius ir šeštosios XXXVI skyriai. Pagrindinės atstovavimo nuostatos reglamentuotos ir Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto (UNIDROIT) parengtuose tarptautinių komercinių sutarčių principuose<sup>33</sup>. Tiek pagal Anglijos teisę, tiek pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatas pagrindinis bruožas, atirbojantis atstovavimą nuo nepriklausomos subjekto veiklos, yra tas, jog atstovas įsipareigoja ir sutinka veikti kito

---

<sup>32</sup> *Cit. op* 10. P. 96.

<sup>33</sup> UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Roma: UNIDROIT, 2004, 2.2.1.-2.2.10 str., reglamentuojantys agento įgaliojimus.



asmens vardu, atskleidžiant atstovavimo faktą ir neviršijant suteiktų teisių, tokiu būdu sukuriant, pakeičiant ar panaikinant atstovaujamojo civilines teises ir pareigas.

Anglijos teismų praktikoje ne kartą pasisakyta, kad Organizatorius neturi fiduciarinių įsipareigojimų būsimo kredito gavėjo atžvilgiu ikisutartiniuose santykiuose, išskyrus atvejus, kai priešinga nuostata aiškiai išreikšta šalių pasirašytuose susitarimuose. Tokios nuostatos laikosi ir Paskolų rinkos asociacija (angl. - *Loan Market Association*), į pavyzdines Organizatoriaus ir kredito gavėjo pasirašomų susitarimų formas įtraukdama nuostatas, patvirtinančias, kad tokių susitarimų pagrindu Organizatoriui nekyla fiduciariniai įsipareigojimai<sup>34</sup>.

Įvairiuose Anglijos teismų precedentuose ne kartą nagrinėta, ar bankai turi fiduciarinių įsipareigojimų klientų atžvilgiu, teikiant jiems patarimus dėl bankinių paslaugų. 1985 m. *National Westminster Bank plc v Morgan* byloje<sup>35</sup> buvo nagrinėjamas galimai netinkamas banko vadybininko elgesys, verčiant fizinius asmenis įkeisti gyvenamąjį namą, užtikrinant įsipareigojimų pagal banko kredito sutartį, kuria atlikus įkeitimo procedūras turėjo būti refinansuojama kita fizinių asmenų paskola, vykdymą. Fizinio asmens, žmonos, teigimu, ji buvo verčiama įkeisti savo namą netinkamu banko vadybininko elgesiu, t.y. darant nederamą spaudimą, ir dėl tokio elgesio negalėjo priimti savarankiško ir nepriklausomo sprendimo. Visgi Jungtinės Karalystės Lordų rūmai savo sprendime apeliacinėje instancijoje pasisakė, kad normaliai banko ir skolininko santykiai nėra fiduciariniai ir bankui negalioja fiduciariniams santykiams būdingi rūpestingumo reikalavimai. Tai, jog banko patarimas yra nepalankus vienai šaliai (šioje byloje turimas omenyje namo įkeitimas bankui), dar savaime nereiškia, kad jis buvo sudarytas dėl kitos šalies netinkamo elgesio.

Kita vertus, naujesni Jungtinės Karalystės bylų precedentai daug griežčiau vertina Organizatoriaus fiduciarinius įsipareigojimus kredito gavėjo atžvilgiu ir atsakomybę atskleidžiant ir / ar panaudojant asmeniniais tikslais konfidencialią informaciją, gautą iš būsimo kredito gavėjo, bendradarbiaujant sindikuotos paskolos organizavimo metu. Viena naujausių bylų, nagrinėjusių konfidencialios informacijos apie kredito gavėją panaudojimą Organizatoriaus asmeniniais tikslais, yra *United Pan-Europe*

---

<sup>34</sup> Senior Multicurrency Term and Revolving Facilities Agreement. University of Warwick. <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/current/seminars/gulec/pg2/lma.pdf> [2012-03-06]

<sup>35</sup> Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo teismo (angl. – Supreme Court) 1985 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *National Westminster Bank Plc v Morgan*, [1985] UKHL. <http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1985/2.html&query=national+and+westminster+and+bank&method=boolean> [2012-03-06].

*Communications NV v Deutsche Bank AG*<sup>36</sup>. Bylos fabula buvo tokia: Deutsche Bank (Vokietijoje įsteigtas, tarptautiniu mastu veiklą vykdomas bankas) per kelerius metus dalyvavo trijose sindikuotose paskolose, kurios buvo suteiktos *United Pan-Europe Communications* (antra pagal dydį Europoje privati kabelinių ryšių tiekėja, įsteigta Nyderlanduose), taip pat buvo investicinis bankas, *United Pan-Europe Communications* pateikiant pirminį viešą pasiūlymą platinti akcijas. Vykdamas pastaruosius keturis sandorius *Pan-Europe Communications* pateikė detalią informaciją *Deutsche Bank* apie kabelinių ryšių verslą, o *Deutsche Bank* pasirašė įprastą konfidencialios informacijos neatskleidimo įsipareigojimą. Vėlesnėje įvykių eigoje *United Pan-Europe Communications* teigė, kad *Deutsche Bank* panaudojo gautą konfidencialią informaciją, teikiant pasiūlymą įsigyti kitą įmonę *TeleColumbus GmbH* (tiesioginis *United Pan-Europe Communications* konkurentas), dėl kurios įsigijimo konkurse dalyvavo taip pat ir *United Pan-Europe Communications*. Teismas šioje byloje pripažino, kad *Deutsche Bank* turėjo fiduciarines pareigas *United Pan-Europe Communications* atžvilgiu, tačiau teismas nepasisakė dėl šių pareigų apimtys. Taip pat pripažinta, kad bankas, gavęs konfidencialią informaciją apie savo klientą, neturi teisės jos panaudoti savo asmeniniais tikslais.

Toks teismų išaiškinimas suponuoja Mandato raštų nuostatų formulavimą, aiškiai ir nedviprasmiškai nustatant Organizatoriaus atsakomybę būsimam kredito gavėjo atžvilgiu.

Lietuvoje teismų praktikos, analizuojančios Organizatoriaus atsakomybę ikisutartiniuose santykiuose nėra. Visgi remiantis bendraisiais ikisutartinių santykių principais galima preziumuoti tam tikrus su Organizatoriaus pareigomis būsimam kredito gavėjui susijusius aspektus.

Preziumuojant, kad Organizatorių ir būsimą kredito gavėją iki sudarant kreditavimo sutartį sieja ikisutartiniai santykiai, galima taikyti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normas, reglamentuojančias ikisutartinius santykius, kuriose nustatomos ir tam tikros ikisutartinių santykių šalių pareigos. Civilinio kodekso 6.163 str. 1 dalyje nurodyta, kad šalys privalo elgtis sąžiningai ir esant ikisutartiniams santykiams. Sąžiningumo principo turinys ikisutartiniuose santykiuose pirmiausia atskleidžiamas per nesąžiningą jau pradėtų derybų nutraukimą. Laikoma, kad šalis elgiasi nesąžiningai, pradėdama derybas ir žinodama, kad sutarties tikrai nesudarys, taip pat nepagrįstai vilkindama derybas, keldama nerealias sąlygas, apgaudinėdama, klaidindama, neatskleisdama svarbios

---

<sup>36</sup> Jungtinė Karalystės apeliacinio teismo (angl. - *Court of Appeal*) 2000 m. sprendimas byloje *United Pan-Europe Communications NV v Deutsche Bank AG* [2000], [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/2000/166.html&query=title+\(+united+\)+and+title+\(+pan-europe+\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/2000/166.html&query=title+(+united+)+and+title+(+pan-europe+)&method=boolean) [2012-03-06].

sutarčiai sudaryti informacijos, be pakankamo pagrindo nutraukdama derybas ir panašiai<sup>37</sup>. Ypatinę reikšmę Organizatoriaus ir kredito gavėjo santykiuose turėtų turėti svarbios sutarčiai sudaryti informacijos atskleidimas. Vertinant užsienio teismų praktiką, kyla klausimas, ar pagal Lietuvos teisę Organizatoriui, t.y. bankui, ikisutartiniuose santykiuose kyla fiduciarinės pareigos kredito gavėjo atžvilgiu, t.y. ar Organizatoriui egzistuoja pareiga veikti kredito gavėjo interesais, vengti interesų konflikto ir panašiai. Lietuvos Respublikos bankų įstatymo<sup>38</sup> 56 str. 2 d. numatyta, kad prieš sudarydamas sutartį dėl finansinių paslaugų teikimo, bankas privalo suteikti klientui išsamią informaciją apie finansinių paslaugų teikimo sąlygas, paslaugų kainą, paslaugų teikimo terminus, galimas pasekmes bei kitokią informaciją, turinčią įtakos kliento apsisprendimui sudaryti sutartį. Banko, kaip specifinio ūkio subjekto, veiklos ypatumai lemia ir didesnę jo atidumo ir rūpestingumo pareigą. Taigi kyla klausimas, ar šie banko veiklos reikalavimai yra pakankamas pagrindas konstatuoti, kad bankas gali turėti fiduciarinių pareigų savo klientų atžvilgiu. Kaip priešinga pozicija galėtų būti komercinis banko, kaip ūkio subjekto, veiklos pobūdis. Tuo atveju, kai tiek bankas, tiek kredito gavėjas yra verslininkai, profesionalai, turėtų būti laikoma, kad šalys yra pakankamai kompetentingos prisiimti atitinkamą su derybomis ir sutarties sudarymu susijusią verslo riziką, o bankas neturėtų būti įpareigojamas veikti kredito gavėjo interesais. Taigi vertinant įstatymų nuostatas galima teigti, kad įstatymai tiesiogiai nenumato fiduciarinių pareigų bankui klientų atžvilgiu, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad banko veiklai keliami dideli rūpestingumo ir atidumo reikalavimai, bankas, kiek tai neprieštarauja jo komercinės veiklos interesams, turi pareigą atskleisti jam žinomą su atitinkamu sandoriu susijusią riziką bei kitą reikšmingą informaciją.

Kitas aktualus klausimas, analizuojant Organizatoriaus ir kredito gavėjo santykius, yra konfidencialios informacijos saugojimo problema. Pareiga saugoti derybų metu gautą konfidencialią informaciją ir nenaudoti asmeniniam tikslams neteisėtu būdu aiškiai reglamentuota Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.164 str.. Ši pareiga atsiranda tada, kai šalys atskleidžiamą informaciją įvardija kaip konfidencialią. Papildomi konfidencialios informacijos saugojimo apribojimai numatyti ir Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 55 str., nustatančiame banko paslapties turinį. Analizuojant teismų praktiką, galima daryti išvadą, kad bankų sistemai Lietuvoje keliami ypatingi stabilumo, patikimumo, efektyvumo ir saugumo reikalavimai, banko darbuotojų veiksmai turi būti

---

<sup>37</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003. P. 207.

<sup>38</sup> Lietuvos Respublikos bankų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 2004. Nr. 54-1832.

tokie, kad padėtų įgyvendinti šiuos tikslus<sup>39</sup>. Šie papildomi bankininkų veiklos reikalavimai leidžia preziumuoti ypatingą banko atsakomybę saugojant visą derybų metu sužinotą informaciją apie kredito gavėją.

Apibendrinant darytina išvada, kad nors Organizatorius laikomas nepriklausomu tarpininku sindikuoto kredito organizavimo procese, Organizatoriui, pasirašiusiam Mandato raštą, keliami ne tik įprasti šalių ikisutartiniams santykiams būdingi reikalavimai, tokie kaip sąžiningumas ir sąžininga dalykinė praktika, bet ir su ypatingu Organizatoriaus, kaip banko, statusu susiję papildomi įsipareigojimai būsimo kredito gavėjo atžvilgiu, t.y. papildomi rūpestingumo, atidumo reikalavimai bei pareiga saugoti visą derybų metu sužinotą konfidencialią informaciją apie kredito gavėją bei pareiga jos nenaudoti asmeniniams Organizatoriaus tikslams.

### **2.1.2. Organizatoriaus įsipareigojimų kitiems sindikato dalyviams turinys.**

Kaip jau minėta, užsienio autoriai dažnai pabrėžia Organizatoriaus nepriklausomumą kredito gavėjo ir kitų sindikato dalyvių atžvilgiu, akcentuojama, kad Organizatorius neveikia nė vieno iš pastarųjų subjektų naudai ir interesams. Vis dėlto Organizatoriaus funkcijos ikisutartiniuose santykiuose suponuoja tam tikrą atsakomybę kitų sindikato dalyvių atžvilgiu.

Viena iš svarbiausių Organizatoriaus funkcijų gavus mandatą yra Informacinio memorandumo rengimas. Informacinis memorandumas yra ypač svarbus dokumentas, kuriuo remiantis kiti sindikato dalyviai sprendžia, dalyvauti ar ne būsime kredito sindikate<sup>40</sup>. Kadangi informacinį memorandumą dažniausiai rengia Organizatorius pagal kredito gavėjo pateiktą informaciją, Organizatorius visada siekia išvengti bet kokios atsakomybės už Informaciniame memorandume pateiktos informacijos išsamumą ir tikslumą, priešingu atveju, kitiems sindikato dalyviams patyrus nuostolius dėl tokios informacijos netikslumo, Organizatoriui grėstų civilinė atsakomybė. Būtent todėl standartiškai rengiant Informacinį memorandumą yra įtraukiama Organizatoriaus atsakomybę naikinanti sąlyga (angl. - *Disclaimer clause*), nustatanti, kad Organizatorius negarantuoja informacijos teisingumo, nėra atsakingas už jos pilnumą ir išsamumą ir nėra įsipareigojęs atnaujinti pateiktos informacijos duomenims pasikeitus.

<sup>39</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006-09-20 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006.

<sup>40</sup> Linklaters. <http://www.linklaters.com/pdfs/publications/bankingupdate/dec2006.pdf> [2012-03-02].

Analizuojant anglų teisę, galima išskirti tris Organizatoriaus civilinės atsakomybės pagrindus:

1. Nerūpestingumo (angl. - *Negligence*) ir neteisingos informacijos (angl. *Misrepresentation*);
2. Apgaulės (angl. - *deceit, fraud*);
3. Fiduciarinių pareigų nevykdymo<sup>41</sup>;

Viena pagrindinių bylų, nagrinėjusių finansinių institucijų atsakomybę nerūpestingumo ir neteisingo informacijos pateikimo pagrindu buvo 1963 m. *Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd*<sup>42</sup>. Šioje byloje teismas pasisakė, kad tais atvejais, kai viena šalis kreipiasi į kitą šalį patarimo ar informacijos dėl to, kad pastaroji šalis turi specialių žinių ar kompetencijos, ir šios šalies sugebėjimais pasitiki ir tiki, šaliai, teikiančiai informaciją, atsiranda speciali „rūpestingumo pareiga“ (angl. - *duty of care*), o šios pareigos nevykdant ir patarimo prašančiai šaliai patyrus nuostolių kyla civilinė atsakomybė. Organizatoriaus ir kitų bankų, sindikato dalyvių, santykiams, tokia pozicija galėtų reikšti, kad Organizatorius, turėdamas specialių žinių, prieš pateikdamas Informacinį memorandumą kitiems sindikato dalyviams turėtų pakrinti visą jame esančią informaciją ir jos teisingumą.

Vėlesniuose teismų sprendimuose pastaroji teismo pozicija buvo labiau išplėta. 2006 m. *IFE Fund SA v Goldman Sachs International* byloje<sup>43</sup> *Goldman Sachs International* buvo sindikuotos paskolos, kurios lėšos turėjo būti suteiktos įmonei *Autodis SA* kitos Jungtinės Karalystės listinguojamos bendrovės *Finelist Plc* įsigijimui, Organizatorius. Kaip Organizatorius *Goldman Sachs International* pateikė Informacinį memorandumą kitiems sindikato dalyviams, tarp jų ir *IFE Fund SA*. Pateikto Informacinio memorandumu pagrindu *IFE Fund SA* įsigijo iš *Goldman Sachs International Autodis SA* obligacijų už 20 mln. svarų sterlingų. Laikotarpiu nuo Informacinio memorandumo pateikimo iki obligacijų įsigijimo *Goldman Sachs International* gavo papildomos informacijos, rodančios, kad *Finelist Plc* finansinė padėtis, nurodyta Informaciniame memorandume, gali būti iš esmės neteisinga. Po kelių

<sup>41</sup> Petkovic D., Arranger Liability in the Euro Markets. *Banking Law Journal*, 2008, January. <http://www.pillsburylaw.com/siteFiles/Publications/97BB1EC9C027B682FD0FC7053C115B98.pdf> [2012-03-15].

<sup>42</sup> Jungtinės Karalystės Lordų rūmų (angl. – *House of Lords*) sprendimas 1963 m. byloje *Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd* [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1963/4.html&query=title+\(+hedley+\)+and+title+\(+byrne+\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1963/4.html&query=title+(+hedley+)+and+title+(+byrne+)&method=boolean)[2012-03-01].

<sup>43</sup> Jungtinės Karalystės apeliacinio teismo (angl. - *Court of Appeal*) 2006 m. sprendimas byloje *IFE Fund SA v Goldman Sachs International* [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Comm/2006/2887.html&query=title+\(+IFE+\)+and+title+\(+fund+\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Comm/2006/2887.html&query=title+(+IFE+)+and+title+(+fund+)&method=boolean) [2012-03-20].

mėnesių dėl nesąžiningos finansinės atskaitomybės *Finelist Plc* pradėta likvidavimo procedūra. *IFE Fund SA* apkaltino *Goldman Sachs International* tuo, kad *Goldman Sachs International* neatskleidė gautos informacijos apie *Finelist Plc* finansinę situaciją ir *Goldman Sachs International*, remdamasis klaidinga Informaciniame memorandume pateikta informacija, priėmė sprendimą dalyvauti sindikate. *IFE Fund SA* reikalavo iš *Goldman Sachs International* atlyginti nuostolius, patirtus dėl klaidinančios informacijos pateikimo ir nerūpestingumo (angl. - *misrepresentation and negligence*). Tačiau šioje byloje esminę reikšmę teismo sprendimui turėjo Informaciniame memorandume nurodytos išlygos dėl Organizatoriaus atsakomybės dėl Informaciniame memorandume pateiktos informacijos. Informaciniame memorandume buvo nurodytos standartinės išlygos, teigiančios, kad 1) Organizatorius savarankiškai netikrino Informaciniame memorandume pateiktos informacijos; 2) Organizatorius neįsipareigoja veikti kaip sindikato narių atstovas, negarantuoja Informaciniame memorandume pateiktos informacijos pilnumo ir išsamumo; 3) Organizatorius nėra įsipareigojęs atnaujinti pateiktos informacijos. Teismas išaiškino, kad sindikatas buvo sudarytas tarp finansine prasme sofistikuotų šalių, kurios turi prisiimti su sandorio sudarymu susijusią riziką ir atsakomybę. Sandorio metu visus šalių pasirašytus dokumentus tikrino ir vertino šalių teisininkai, todėl teismas negali šalims nustatyti daugiau įsipareigojimų, viršijančių šalių sutartus jų pasirašytuose dokumentuose. Taigi minėtos išlygos, nurodytos Informaciniame memorandume ir ribojančios Organizatoriaus atsakomybę, yra teisėtos ir galioja. Tik tuo atveju, jei Organizatoriui tampa akivaizdžiai žinoma, kad pateikta informacija Informaciniame memorandume yra neteisinga, atsiranda pareiga ją atskleisti kitiems sindikato dalyviams.

Šis teismo sprendimas iš esmės patvirtino, kad Organizatorius nėra kitų sindikato dalyvių atstovas ir neturi fiduciarinių pareigų kitų sindikato dalyvių atžvilgiu. Be to, Organizatoriaus atsakomybė dėl Informaciniame memorandume pateiktos informacijos adekvatumo yra minimizuojama šalims nustatčius išlygas dėl Organizatoriaus atsakomybės nebuvimo, o Organizatoriaus atsakomybė atskleisti pasikeitusią informaciją kitiems sindikato dalyviams atsiranda tik tuo atveju, kai jis akivaizdžiai žino, kad pateikta informacija Informaciniame memorandume neatitinka tikrovės. Nors vis dar kvestionuojama, kokia apimtimi iš tiesų turėtų būti suvokiamas minėtas „akivaizdus žinojimas“, visgi pastarasis teismo sprendimas anglų teisės tradicijos šalyse nubrėžė tam tikras Organizatoriaus atsakomybės ribas.

Organizatoriui civilinė atsakomybė taip pat gali kilti dėl apgaulės. Apgaulė šuo atveju gali būti suprantama kaip 1) Organizatoriaus žinojimas, kad Informaciniame memorandume pateikta informacija neteisinga; 2) netikėjimas, kad pateikta informacija yra teisinga, tačiau turint ketinimą, kad ja remtųsi kiti sindikato dalyviai; 3) Organizatoriaus didelis nerūpestingumas dėl informacijos teisingumo (angl. - *reckless*) (tačiau šiuo atveju Organizatorius turi netikėti, kad informacija yra teisinga, priešingu atveju tai nebūtų laikoma apgaule, o toks elgesys būtų vertinamas pagal pirmiau minėtus nerūpestingumo ir neteisingos informacijos kriterijus)<sup>44</sup>. Apgaulė, kaip Organizatoriaus civilinės atsakomybės pagrindas, nėra teisinės diskusijas keliantis klausimas tarptautinėje teismų praktikoje, visgi manytina, kad gali kilti tam tikrų neaiškumų bandant atriboti Organizatoriaus didelį nerūpestingumą (angl. - *reckless*) nuo nerūpestingumo ir neteisingos informacijos pateikimo (angl. - *negligence and misrepresentation*).

Fiduciarinių pareigų nevykdymas, kaip Organizatoriaus atsakomybės pagrindas, kelia ypatingai daug diskusijų, pirmiausia dėl to, kad abejojama, ar Organizatorius apskritai turi fiduciarinių pareigų kitų sindikato bankų atžvilgiu. Visgi minėtas teismo sprendimas *IFE Fund SA v Goldman Sachs International* byloje pakankamai konkrečiai nurodė, kad Organizatoriaus fiduciariniai įsipareigojimai kitų sindikato bankų atžvilgiu nepreziumuojami, nebent šalys kitaip numatytų savo sudaromuose susitarimuose.

Lietuvoje Organizatoriaus ir kitų sindikato bankų teisiniai santykiai iki kreditavimo sutarties sudarymo turėtų būti aiškinami remiantis ikisutartinių santykių institutu. Šalių pareigos esant ikisutartiniams santykiams nustatytos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.163-6.165 straipsniuose. Pagrindinė šalių pareiga esant ikisutartiniams santykiams yra elgtis sąžiningai. Šalis laikoma besielgianti nesąžiningai nepagrįstai vilkindama derybas, keldama nerealias sąlygas, apgaudinėdama kitą šalį, klaidindama kitą šalį, neatskleisdama svarbios sutarčiai sudaryti informacijos, be pakankamo pagrindo nutraukdama derybas ir panašiai<sup>45</sup>. Organizatorius rengia Informacinį memorandumą besiremdamas kredito gavėjo pateikta informacija, todėl natūralus Organizatoriaus siekis apriboti savo atsakomybę už Informaciniame memorandume pateiktos informacijos tikslumą ir adekvatumą. Šiuo atveju kyla klausimas, ar Organizatoriui į Informaciniame memorandume įtraukus tarptautinėje praktikoje nusistovėjusias atsakomybę ribojančias sąlygas<sup>46</sup> išnyksta bet kokie Organizatoriaus įsipareigojimai kitiems bankams dėl

---

<sup>44</sup> *Cit. op.* 43. P.55.

<sup>45</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003, P. 207.

<sup>46</sup> 1) Organizatorius neturi jokių įsipareigojimų nei vienos iš šalių atžvilgiu; 2) Organizatorius nėra nei vienos iš šalių atstovas ir neturi atstovavimo santykiams būdingų įsipareigojimų; 3) Organizatorius pasilieka teisę turėti kitų verslo santykių su kredito gavėju; 4) Organizatorius nėra atsakingas už

Informaciniame memorandume pateiktos informacijos tikslumo. Kadangi, remiantis sutarties laisvės principu, šalys turi teisę sudaryti įvairaus pobūdžio susitarimus, nustatyti atsakomybę ribojančias sąlygas (kiek tai neprieštarauja imperatyvioms įstatymų nuostatomis), šalys pagal Lietuvos teisę Informaciniame memorandume gali numatyti Organizatoriaus atsakomybę ribojančias sąlygas. Kadangi sindikate dalyvaujantys bankai yra profesionalai, veikiantys tam tikroje srityje, manytina, kad pagrįsta teigti, kad priimdami sprendimą dalyvauti sindikate jie prisiima visą su tokio sandorio sudarymu susijusią riziką, todėl turi būti suinteresuoti savarankišku Informaciniame memorandume pateiktos informacijos tikrinimu ir vertinimu. Pagal Lietuvos Respublikoje veikiančių bankų veiklą reglamentuojančius įstatymus yra numatyti reikalavimai bankams, prieš priimant sprendimą suteikti paskolą, savarankiškai įvertinti būsimo kliento finansinę ir ekonominę būklę, jo galimybes gražinti kreditą, analizuoti kliento įsipareigojimų kitoms finansinėms institucijoms vykdymą<sup>47</sup>, atlikti kitus rizikos vertinimo veiksmus, o atitinkamą sprendimą finansuoti turi priimti specialus nuolat veikiantis paskolų komitetas<sup>48</sup>. Toks įstatyminis reglamentavimas leidžia manyti, kad Lietuvoje, priešingai nei tarptautinėje praktikoje, banko sprendimo dalyvauti sindikate priėmimas, remiantis vien Informaciniame memorandume pateikta informacija, nėra įmanomas, kadangi bankas, nors ir dalyvauja sindikate, privalo savarankiškai įvertinti kredito riziką. Todėl iš esmės kiekvienas sindikato banko turi turėti galimybę gauti visą reikiamą papildomą informaciją iš kliento, t.y. iš būsimo kredito gavėjo.

Kita vertus, nors pirmiau minėti bankų veiklos reglamentavimo ypatumai tam tikra prasme apriboja Organizatoriaus atsakomybę kitų sindikato bankų atžvilgiu, neturėtų reikšti, jog jis neturi apskritai jokių įsipareigojimų kitų sindikato banko atžvilgiu. Pirmiau minėtas sąžiningo elgesio turinio apibūdinimas tam tikra prasme suponuoja Organizatoriaus pareigą kitiems sindikato dalyviams atskleisti svarbią informaciją apie kredito gavėją, jeigu tokią informaciją jis sužinojo po Informacinio memorandumo pateikimo ir tokia informacija yra svarbi sutarties sudarymui. Šiuo atveju manytina, kad kaip ir buvo teismų išaiškinta *IFE Fund SA v Goldman Sachs International* byloje, tuo atveju, jei Organizatoriui tampa akivaizdžiai žinoma, kad pateikta informacija

---

Informaciniame memorandume pateiktos informacijos turinį, jos tikslumą ir tikrumą ir neįsipareigoja šios informacijos atnaujinti; 5) Kiekvienas sindikate dalyvaujantis bankas turi atlikti savarankišką kredito rizikos vertinimą; Šaltinis: *Cit. op. 41*. P.55.

<sup>47</sup> Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios. 2002. Nr. 91-3891. 31 str. 3 d.

<sup>48</sup> Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. Valstybės žinios. 2004. Nr. 54-1832. 36 str. 1 d.



Informaciniame memorandume yra neteisinga, atsiranda pareiga ją atskleisti kitiems sindikato dalyviams.

Apibendrinant galima teigti, kad pagal Lietuvos teisę kiekvienas sindikate dalyvaujantis bankas turi savarankiškai ir nepriklausomai įvertinti būsimo kreditavimo riziką, todėl Organizatorius neturėtų būti atsakingas už Informaciniame memorandume pateiktos informacijos tikslumą ir tikrumą. Tačiau, atsižvelgiant į bendrus ikisutartinių santykių principus, preziumuojama Organizatoriaus pareiga atskleisti jam žinomą informaciją apie galimai neteisingus ar netikslius Informaciniame memorandume pateiktus duomenis.

### **3. Sindikato narių tarpusavio santykiai sindikuoto kreditavimo procese.**

Įprastoje sindikuoto kreditavimo praktikoje kiekvienas bankas, sindikato dalyvis, įsipareigoja kredito gavėjui suteikti tam tikrą dalį bendros kredito sumos, o sindikato narių įsipareigojimams yra atskiri<sup>49</sup>. Teoriniu požiūriu sutarties šalys gali susitarti, kad bankų įsipareigojimas suteikti visą kredito sumą yra solidarus (tokiu atveju kiekvienas bankas įsipareigotų suteikti visą sindikuoto kredito sumą) arba subsidarius (kiekvienas bankas įsipareigotų suteikti savo dalį kredito, tačiau tuo atveju, jei kuris nors iš sindikato narių atsisakytų suteikti kredito gavėjui savo dalį kredito, kiti bankai įsipareigotų suteikti atsisakiusio suteikti kreditą banko dalį)<sup>50</sup>. Tačiau praktikoje yra įprastas dalinės atsakomybės principas, t.y. bankų prievolės pagal sindikuoto kreditavimo sutartį yra atskiros ir nė vienas bankas nėra atsakingas už kitų bankų prievolių vykdymą ir atsako tik už jo įsipareigotos suteikti kredito dalies suteikimą ir neatsako už kitų bankų įsipareigojimų suteikti jų įsipareigotas suteikti kredito dalis vykdymą. Tai reiškia, kad nė vienas iš sindikato narių įprastai negarantuoja už kitų sindikato narių įsipareigojimų vykdymą. Taigi, nors sudaroma viena sindikuoto kreditavimo sutartis, nustatanti vienodas sąlygas visiems sindikato nariams, laikoma, kad sindikato nariai suteikia atskirus kreditus tam pačiam kredito gavėjui.

Pagal Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintas nuostatas, prievolės, kuriose yra asmenų (kreditorių / skolininkų) daugetas, gali būti dalinės arba solidariosios. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.5 str. ir 6.6 str., apibūdinantys skolininkų ir kreditorių daugetą, įtvirtina prezumpciją, teigiančią, kad esant asmenų (tiek skolininkų,

---

<sup>49</sup> *Cit. op.* 10. P. 97.

<sup>50</sup> *Cit. op.* 27. P. 13.

ties kreditorių) daugumai, prievolė yra dalinė. Tik įstatyme arba sutartyje gali būti nustatyta, kad prievolė yra solidarioji. Tai reiškia, kad esant kreditorių daugumai, reikalavimo teisė priklauso visiems kreditoriams lygiomis dalimis, o esant skolininkų daugumai, visi skolininkai privalo įvykdyti prievolę lygiomis dalimis<sup>51</sup>. Šią prezumpciją gali paneigti sutartis arba įstatymas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.24 str. 1 d. taip pat įtvirtina prezumpciją, kad visos prievolės yra dalomosios, išskyrus specialiai įstatymo numatytus atvejus. Minėtame straipsnyje taip pat įtvirtinti dalomosios prievolės požymiai:

- Esant dalomajai prievolei ir kreditorių ar skolininkų daugumai, prievolės dalykas dalinamas į tiek dalių, kiek yra skolininkų ar kreditorių. Įstatymas numato prezumpciją, kad skolininkų daugumo atveju visų bendraskolių dalys yra lygios, išskyrus įstatymu ar sutartimi numatytas išimtis (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.5 str.). Kreditavimo teisiniuose santykiuose bendraskolių dalys nebūtinai turi būti lygios (pvz., vienas bankas suteikia 70% visos kredito sumos, kitas – 30%), o tam, kad būtų paneigiama įstatymo numatyta lygių prievolės dalių prezumpcija, kreditavimo sutartyje pakanka aiškiai nurodyti kiekvieno sindikato banko įsipareigojamą suteikti kredito sumą (absoliučia suma arba procentine visos kredito sumos išraiška).
- Kiekvienas kreditorius gali pareikalauti įvykdyti tik savo dalį, o skolininkas privalo įvykdyti tik savo dalį. Vieno iš dalinės prievolės skolininkų nemokumas neturi įtakos kitų skolininkų prievolių vykdymui. Sindikuoto kreditavimo atveju bet kuriam iš sindikato bankų nesuteikus kredito gavėjui jo įsipareigotos suteikti kredito sumos ar jos dalies, kiti bankai neįsipareigoja suteikti kredito gavėjui tokio banko nesuteiktą kredito sumą. Taip pat kiekvienas sindikato bankas, kaip kreditorius, gali reikalauti įvykdyti tik jo prievolės dalį. Šiuo atveju aktuali mokėjimų paskirstymo problema, kuri bus analizuojama tolesnėse darbo dalyse.
- Vienam iš bendraskolių praleidus terminą, kiti nelaikomi pažeidusiais prievolės;
- Faktas, kad vienas kreditorius konstatavo aplinkybę, jog skolininkas pažeidė prievolę, neturi jokių padarinių kitiems kreditoriams. Visgi šis dalomosios prievolės požymis sindikuoto kreditavimo procese dažniausiai nėra aktualus, kadangi kreditoriai, sindikato bankai, įprastai sutartyje numato apribojimus priimti tam tikrus su sutarties vykdymu susijusius klausimus vienasmeniškai. Tam tikri sutarties

---

<sup>51</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003, P. 23 p.

vykdymo klausimai, tarp kurių vienu svarbiausiu laikomas prievolės pažeidimo fakto (angl. - *event of default*) konstatavimas, sindikuoto kreditavimo procese gali būti sprendžiami tik kreditorių daugumos sprendimu. Balsų daugumos principas / sindikato demokratija toliau bus analizuojama išsamiau;

Istatymų leidėjas, dalinės prievolės prezumpcija, esant asmenų daugumai, nustato neatsitiktinai. Solidarioji skolininkų prievolė atsiranda tik įstatymų ar šalių susitarimu nustatytais atvejais, taip pat kai prievolės dalykas yra nedalus (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.6 str. 1 d.). Tokia taisyklė nustatyta atsižvelgiant į tai, kad solidarioji prievolė grindžiama principu „vienas už visus, visi už vieną“<sup>52</sup>.

Kreditavimo teisiniuose santykiuose tiek kreditorių (banką / kredito įstaigą), tiek kredito gavėją sieja abipusės teisės ir pareigos, todėl abi šalys šiuo atveju gali būti tiek kreditorius, tiek skolininkas prievolių teisinių santykių kontekste. Aktyviojo solidarumo atveju yra kreditorių daugetas ir visi kreditoriai turi solidariąją reikalavimo teisę. Visgi aktyvusis solidarumas kreditavimo sutarties atveju retai sutinkamas. Kreditoriai (bankai / kredito įstaigos) net ir suteikdami kredito lėšas kredito gavėjui vienos kreditavimo sutarties pagrindu veikia kaip atskiri asmenys, todėl yra suinteresuoti, kad būtų užtikrintas kredito gavėjo pareigų vykdymas, susijęs su konkrečiu kreditoriaus suteikta kredito suma ir jos grąžinimu. Aktyviojo solidarumo atveju tinkamas kredito lėšų grąžinimas konkrečiam kreditoriui taptų komplikotas. Pavyzdžiui, jei visą prievolės įvykdymą priėmęs kreditorius tampa nemokus ir / ar veikia nesąžiningai, kitiems kreditoriams gali tapti nebeįmanoma išsieškoti jiems priklausančių sumų.

Esant pasyviajam solidarumui, keli skolininkai atsako už visą prievolės įvykdymą tokiu būdu, kai vieno skolininko prievolės įvykdymas laikomas tinkamu ir tai atleidžia kitus skolininkus nuo jo vykdymo (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.6. str. 7 d.), t.y. visi bendraskoliai turi vieną bendrą skolą.

Kaip ir aktyvusis solidarumas, kreditavimo teisiniuose santykiuose pasyvusis solidarumas retai sutinkamas. Pasyvusis solidarumas kreditavimo sutarties atveju reikštų, kad kreditorių (bankų / kredito įstaigų) pareigoms pagal kreditavimo sutartį kredito gavėjui būtų taikomos solidariosios prievolės taisyklės. Tai pirmiausia turėtų įtakos kreditorių pagrindinei pareigai pagal kreditavimo sutartį – pareigai suteikti kreditą. Solidari prievolė lemtų, kad, pavyzdžiui, vienam iš kreditorių nesuteikus jam priklausančios kredito sumos, kitiems kreditoriams atsirastų pareiga suteikti šias lėšas už pareigos nevykdantį kreditorių. Tokia prievolių teisinio santykio struktūra kreditoriams

---

<sup>52</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003, P. 25 p.

nėra priimtina. Suteikdami kredito lėšas kreditoriai (bankai / kredito įstaigos) yra suinteresuoti prievolės dalumu. Esant solidariajai bankų / kredito įstaigų atsakomybei, kiekvienas toks subjektas, prieš sutikdamas dalyvauti kreditavimo sutartyje ir suteikti kredito lėšas, iš esmės turėtų vertinti ir prisiimti visą kreditavimo sandorio riziką, t.y. visos pagal kreditavimo sutartį suteikiamos kredito lėšų sumos kredito riziką, o ne tik konkrečios, tam tikro kreditoriaus suteikiamos kredito dalies, kadangi vienam iš tokių kreditorių nevykdant savo įsipareigojimų, likusiam / likusiems kiltų pareiga įvykdyti įsipareigojimus už tokį pareigos nevykdantį ar negalintį įvykdyti kreditorių. Tai iš esmės prieštarautų kreditavimo sutarties su kreditorių daugetu ekonominei prasmei. Bankai / kredito įstaigos yra suinteresuoti, kad jų prievolės pagal kreditavimo sutartį būtų atskiros ir nė vienas iš tokių bankų / kredito įstaigų nebūtų atsakingas už kitų bankų / kredito įstaigų prievolių vykdymą, t.y. kreditavimo sutarties su kreditorių daugetu ekonominė paskirtis reikalauja, kad kiekvienas bankas / kredito įstaiga atsakytų tik už jo įsipareigotos suteikti kredito dalies suteikimą ir neatsakytų už kito banko / kredito įstaigos įsipareigojimo suteikti jo įsipareigotą suteikti kredito dalį vykdymą.

Suprantama, kad kredito gavėjui bankų / kredito įstaigų solidari pareiga yra palanki, kadangi tokiu atveju jis tam tikra prasme įgyja papildomą garantiją, kad visa jam reikiama kredito lėšų suma bus suteikta net ir tuo atveju, jei kuris nors iš sindikato bankų atsisakytų suteikti kredito lėšas.

Taigi galima teigti, kad, atsižvelgiant į kreditavimo teisinio santykio šalių specifiką bei ekonominės veiklos modelį, tiek aktyvusis, tiek pasyvusis sindikato bankų solidarumas kreditavimo teisiniuose santykiuose yra sunkiai pritaikomas. Nors kredito gavėjui kreditorių solidarumas daugeliu atvejų yra palankus, kreditoriams, kaip kreditavimo sutarties šaliam, tokia sudėtingosios prievolės struktūra lemia didesnę prisiimamą riziką ir tai iš esmės prieštarauja kreditavimo sutarties su kreditorių daugetu ekonominei paskirčiai ir esmei.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytą, galima teigti, kad sindikato narių tarpusavio santykiams taikytinos dalinės prievolės reglamentuojančios taisyklės, nustatančios, kad bankų prievolės pagal sindikuoto kreditavimo sutartį yra atskiros ir nė vienas bankas nėra atsakingas už kitų bankų prievolių vykdymą ir atsako tik už jo įsipareigotos suteikti kredito dalies suteikimą. Dalinės prievolės, esant asmenų daugetui, preziumuojamos įstatymo, todėl šalims nenumačius solidarios sindikato bankų pareigos / reikalavimo teisės, laikoma, kad sindikato bankų įsipareigojimai kredito gavėjui ir reikalavimo teisės yra atskiros.

### 3.1. Mokėjimų paskirstymas tarp sindikato bankų. *Pro rata* principo įgyvendinimas.

Dalinės prievolės principų įgyvendinimas svarbus ne tik išskiriant atskirus sindikato bankų įsipareigojimus suteikti atskiras kredito dalis kredito gavėjui, bet ir kredito gavėjui vykdant mokėjimo įsipareigojimus sindikato bankams. Sindikuoto kreditavimo procese laikoma, kad visi sindikato bankai suteikia atskirus kreditus kredito gavėjui vienos sindikuotos kreditavimo sutarties pagrindu, o kredito gavėjas laikomas tinkamai įvykdžiusiu prievolę, kai visos kredito dalys yra gražintos ir kiti mokėjimai yra tinkamai įvykdyti visiems sindikato bankams. Todėl, siekiant užtikrinti visų sindikato bankų interesus, kreditavimo sutartyje paprastai numatoma proporcinio mokėjimų paskirstymo sąlyga (*pro rata* principas).

Šis principas sindikuoto kreditavimo procese gali pasireikšti keliais aspektais. Visų pirma sindikuotos kreditavimo sutarties šalys paprastai numato sąlygą, kad visi iš kredito gavėjo gauti mokėjimai (palūkanos, daliniai kredito gražinimai, administravimo ir kiti mokesčiai) paskirstomi visiems sindikato bankams proporcingai jų suteiktoms kredito dalims. Įprastai visi kredito gavėjo mokėjimai bankams sindikuoto kreditavimo procese vykdomi juos pervedant sindikato bankui Agentui (šio subjekto funkcijos ir paskirtis bus analizuojami tolesnėse darbo dalyse), kuris paskirsto mokėjimus sindikato bankams proporcingai jų suteiktoms kredito dalims. Visgi įprasta sutartyje numatyti ir nuostatą, kad tuo atveju, jei vienas iš sindikato bankų gauna iš kredito gavėjo didesnę mokėjimų dalį, nei jam priklauso, jis privalo šią sumą padalyti proporcingai kitiems bankams.

*Pro rata* principas aktualus ir numatant sumų, gautų iš prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių, paskirstymą. Šiuo atveju *pro rata* principas reikštų, kad visos tokios iš prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių gautos sumos taip pat turi būti skirstomos sindikato bankams proporcingai. Taip pat jeigu sindikato bankų reikalavimai į kredito gavėją patenkinami perimant nuosavybėn kredito gavėjo prievolių įvykdymo užtikrinimui įkeistą turtą, bankas, kuris perima turtą, privalėtų perleisti tokio perimto turto dalį, proporcingą bankų pagal kreditavimo sutartį turimų reikalavimų į kredito gavėją sumoms, kitiems bankams. Proporcingai skirstomos ir su išieškojimu ir reikalavimų pareiškimu susijusios sindikato bankų išlaidos.

Proporcinio paskirstymo nuostata paprastai apima ir užskaitymus. Tai reiškia, kad jeigu kredito gavėjas kuriame nors iš sindikato bankų turi lėšų sąskaitose, šios lėšos turi būti skirstomos proporcingai. Užsienio praktikoje išskiriamas ir kitas galimas užskaitymo panaudojimas, vadinamas „dvigubu panėrimu“ (angl. - *double-dipping*). Šio principo

pagrindu, sindikato bankas, užskaitęs kredito gavėjo lėšas savo reikalavimo dalies patenkinimui, įsipareigoja proporcingai įskaitytoms sumoms iš kitų sindikato bankų perimti reikalavimo teises į kredito gavėją<sup>53</sup>. Kita vertus, galima situacija, kad kredito gavėjas kuriame nors iš sindikato bankų turi kitų mokėtinų finansinių įsipareigojimų. Tokiu atveju bankas, kuriame kredito gavėjas turi finansinių įsipareigojimų ir lėšų sąskaitose, gali būti suinteresuotas įskaityti lėšas ne sindikuoto kredito dengimui, o to finansinio įsipareigojimo, kuris sudarytas tik tarp kredito gavėjo ir vieno sindikato banko. Tokiu atveju, sindikuoto kreditavimo sutartyje gali būti numatoma tokių lėšų panaudojimo tvarka, pavyzdžiui, numatoma pirmumo teisė nurašyti lėšas tam tikram piniginiam reikalavimui patenkinti.

Tarptautinė teismų praktika patvirtina, kad ne visada *pro rata* principas veikia ta apimtimi, kurios tikisi sindikato bankai. 1982 m. Folklendo salų (Argentinos) krizės metu Argentinos skolininkai atsisakė gražinti Jungtinės Karalystės bankams skolas, nors kitų šalių bankams skolas mokėjo. Nors sindikuotų paskolų sutartyse buvo numatytas proporcinio pasidalijimo (*pro rata*) principas, Prancūzijos bankai pareiškė, kad įvyko *force majeure* įvykis, todėl sutartys (taip pat ir *pro rata* principas) nustojo galioti<sup>54</sup>.

Lietuvos įstatymai nenumato draudimo šalių sudarytoje sutartyje numatyti galimybę nurašyti kredito gavėjo sąskaitose esančias lėšas, įsipareigojimams pagal kreditavimo sutartį vykdyti. Šalys yra laisvos susitarti dėl šių lėšų panaudojimo tvarkos, numatyti nurašymo eiliškumą ir tvarką. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.915 str. 2 d. numato, kad banko klientas turi teisę nurodyti bankui nurašyti iš sąskaitos lėšas pagal trečiųjų asmenų reikalavimą. Tokius nurodymus bankas priima, jeigu klientas raštu nurodo būtinus duomenis, leidžiančius identifikuoti asmenį, turintį teisę nurašyti iš sąskaitos lėšas. Taigi manytina, kad sindikuoto kreditavimo sutartyje šalių aiškiai išreikštas susitarimas dėl lėšų nurašymo tvarkos, kuomet vienas sindikato bankas nurašo kredito gavėjo sąskaitoje esančias lėšas ir paskirsto jas kitiems sindikato bankams, yra pakankamas pagrindas bankui nurašyti lėšas, t.y. kreditavimo sutartimi šalių susulygtas susitarimas dėl lėšų nurašymo vertinamas kaip kredito gavėjo nurodymas nurašyti sąskaitoje esančias lėšas mokėjimams pagal kreditavimo sutartį vykdyti.

Kita vertus, toks šalių susitarimas netenka galios kredito gavėjui iškėlus bankroto bylą. Nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, įskaitant palūkanų, netesybų, mokesčių ir kitų privalomųjų įmokų mokėjimą, išieškoti skolas iš šios įmonės

---

<sup>53</sup> *Cit. Op.* 10. P. 139.

<sup>54</sup> Gabriel P. *Legal Aspects of Syndicated Loans*. Londo: Butterworth, 1986, P.186.

teismo ar ne ginčo tvarka, išskyrus priešpriešinių vienarūšių reikalavimų įskaitymą, kai toks įskaitymas galimas pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas<sup>55</sup>. Siekiant apsaugoti sindikato bankų interesus kitų kredito gavėjo kreditorių atžvilgiu, galimas kredito gavėjo lėšų banko sąskaitose įkeitimas, užtikinant kredito gavėjo įsipareigojimų pagal sindikuoto kreditavimo sutartį vykdymą. Tokiu būdu sindikato bankai turėtų pirmumo teisę patenkinti savo reikalavimus iš įkeistų lėšų pirmiau už kitus kredito gavėjo kreditorius.

Iš esmės *pro rata* principas ir jo įgyvendinimas skirstant mokėjimus sindikato bankams yra skirtas užtikrinti visų sindikato bankų lygybę kreditavimo procese, siekiant garantuoti, kad nė vienas sindikato bankas negalėtų panaudoti kredito gavėjo lėšų tik savo suteiktos kredito dalies gražinimui. Visgi toks proporcinis mokėjimų paskirstymas atskiro sindikato banko, kaip kreditoriaus, poziciją iš dalies silpnina, kadangi apribojamos jo galimybės užskaityti kredito gavėjo lėšas kitiems kredito gavėjo įsipareigojimams vykdyti.

### **3.2. Sprendimų priėmimas sindikate. Balsų daugumos principas.**

Kadangi sindikate dalyvauja keli bankai, kaip viena sutarties šalis, susiduriama su sprendimų dėl tam tikrų sutarties sąlygų priėmimo problema. Nors yra laikoma, kad visi sindikato bankai kredito gavėjui suteikia atskirus kreditus, tai, kad sindikuoto kreditavimo sutartis yra sudaryta viena, nustatant vienodas sąlygas visiems sindikato bankams, įpareigoja visus bankus bendru sutarimu priimti sprendimus dėl tam tikrų sutarties nuostatų. Tarptautinėje praktikoje yra įprasta tam tikrus sprendimus dėl sutarties vykdymo priimti balsų daugumos principu. Balsų vertė paprastai nustatoma proporcingai pagal kiekvieno iš sindikato bankų suteikto kredito dalį. Paprastai reikalaujama 50 procentų arba 66 ir 2/3 procento balsų sprendimo priėmimui<sup>56</sup>. Visgi šios proporcijos atskiru atveju gali būti ir kitokios, tai dažnai priklauso nuo pačios sindikuoto kredito struktūros, bankų dalių dydžio joje ar kitų priežasčių.

Kadangi sindikato bankai yra savarankiški juridiniai asmenys, veikiantys reguliuojami ne tik įvairių jų veiklą reglamentuojančių įstatymų apimtyje, bet ir vidinių teisės aktų, įprasta, kad šalys konkrečiai sutartyje įvardija, kokie klausimai gali būti

---

<sup>55</sup> Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios. 2001. Nr. 31-1010, 10 str. 7 d. 3 p.

<sup>56</sup> *Cit. op.* 10. P. 136.

sprendžiami balsų daugumos principu, o kurie klausimai gali būti sprendžiami tik vienbalsiai.

Įprastai daugumos sprendimu sprendžiami klausimai dėl:

- atleidimo nuo tam tikrų sutarties sąlygų (dažniausiai finansinių) nevykdymo ar sutikimų dėl galimybės nevykdyti tam tikrų sutarties sąlygų išdavimo (pavyzdžiui, leidimas parduoti tam tikrą kredito gavėjui priklausantį turtą, kai yra nustatytas draudimas kredito gavėjui perleisti kredito gavėjui priklausantį ilgalaikį turtą);
- sprendimo, ar tam tikri kredito gavėjo finansinės padėties pasikeitimai ar kitos aplinkybės yra esminis sutarties sąlygų pažeidimas (angl. - *event of default*), priėmimo;
- sprendimo nutraukti kreditavimo sutartį ir pareikalauti grąžinti kreditą prieš terminą priėmimas<sup>57</sup>.

Tačiau tam tikri klausimai įprastai paliekami kiekvieno sindikato banko vienasmeniui apsisprendimui:

- įprastai bankai turi vienasmeniškai įvertinti, ar visos išankstinės kredito išmokėjimo sąlygos yra įvykdytos, taip pat priimti sprendimą dėl kurios nors išmokėjimo sąlygos atsisakymo. Nė vienas bankas negali būti verčiamas suteikti kredito lėšas, jeigu jo manymu kredito gavėjas neįvykdė visų kredito lėšų išmokėjimo sąlygų. Tačiau nepagrįstai atsisakius suteikti kredito lėšas, bankui gali būti taikoma civilinė atsakomybė už sutarties sąlygų nesilaikymą;
- bankai taip pat patys turi priimti sprendimą dėl sutarties komercinių sąlygų (kredito termino, kredito sumos, palūkanų, valiutos ir kt.) pakeitimo<sup>58</sup>;
- kiekvieno banko atskiro sprendimo reikia, siekiant prievolių vykdymo užtikrinimo priemonių atsisakymo ar tam tikrų prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių pakeitimo;

Atsižvelgiant į tai, kad sindikato bankas su tam tikrų sąlygų keitimu gali nesutikti, sutartyje numatoma ir tokių ginčų sprendimo procedūra. Įprastai tokiu atveju su sąlygų pakeitimu nesutinkančiam bankui nustatoma pareiga perleisti savo teises ir pareigas pagal kreditavimo sutartį kitiems sindikato bankams arba, trečiajai šaliai, t.y. kitam, ne sindikato, bankui.

---

<sup>57</sup> *Cit. op.* 10. P. 136.

<sup>58</sup> *Cit. op.* 10. P. 137.



Sąlygų, kurios paliekamos daugumos apsisprendimui, apimtis priklauso nuo daugelio priežasčių, kurių svarbiausiomis įvardintinos sandorio struktūra, atskirų sindikato banko kredito dalių proporcijos, teisės aktų reikalavimai.

Remiantis bankų priežiūrą reglamentuojančiais teisės aktais ir principu, kad kiekvienas sindikato bankas suteikia atskirą kreditą, manytina, kad Lietuvoje, kaip ir tarptautinėje praktikoje, balsų daugumos principu negalėtų būti sprendžiami klausimai dėl sutarties komercinių sąlygų pakeitimo ir kredito išmokėjimo, taip pat prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių keitimo ar atsisakymo klausimai.

Pagrindinė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.881 str. 1 d. įtvirtinta kreditoriaus pareiga yra suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytais sąlygomis pinigines lėšas (kreditą). Vadinasi, kredito gavėjui tinkamai įvykdžius sutartyje numatytas atidedamąsias (išankstines) kredito išmokėjimo sąlygas, kreditoriui atsiranda pareiga suteikti kredito lėšas kredito gavėjui. Sindikuotos kreditavimo sutarties atveju, kreditoriai (bankai / kredito įstaigos) įsipareigoja sutartyje nustatytais sąlygomis ir tvarka suteikti kredito gavėjui tam tikros sumos kreditą sutartyje nustatytais dalimis. Kaip jau minėta, kreditorių prievolės pagal kreditavimo sutartį yra atskiros ir nė vienas bankas / kredito įstaiga nėra atsakingi už kitų bankų / kredito įstaigų prievolių vykdymą. Kiekvienas kreditorius atsako tik už jo įsipareigotos suteikti kredito dalies suteikimą ir neatsako už kito kreditoriaus įsipareigojimo suteikti jo kredito dalį vykdymą.

Pagal Civilinio kodekso 6.883 str. 1 d. kreditorius turi teisę visiškai ar iš dalies atsisakyti suteikti kredito gavėjui sutartyje numatytą kreditą, jeigu paaiškėjo aplinkybės, akivaizdžiai patvirtinančios, kad suteiktas kreditas nebus laiku gražintas. T.y. nesant minėto pagrindo ir kredito gavėjui tinkamai vykdant visas kredito lėšų išmokėjimui nustatytas atidedamąsias sąlygas, kredito lėšų neišmokėjimas kreditavimo sutartyje nustatyta tvarka yra pagrindas kreditoriaus civilinei atsakomybei atsirasti.

Sindikato bankų prievolių pagal kreditavimo sutartį atskirumas leidžia manyti, kad bankai sprendimus dėl esminių kreditavimo sutarties sąlygų privalo priimti vienasmeniškai. Pagal Civilinio kodekso 6.881 str. 1 d. įtvirtintą kreditavimo sutarties sampratą bei 6.872 str. 1 d. esmine kreditavimo sutarties sąlyga laikomos piniginės lėšos, kreditas, dėl kurio suteikimo ir gražinimo šalys susitaria. Pagal Civilinio kodekso 6.872 str. 1 d. ir 6.873 str. 2 d. palūkanos ir kredito gražinimo termino nustatymas nėra laikomos esminėmis kreditavimo sutarties sąlygomis, tačiau ekonominė kreditavimo santykių specifika leidžia manyti, kad šios komercinės sąlygos turėtų būti nustatomos tik visiems sindikato bankams sutikus. Bankas dar prieš priimdamas sprendimą suteikti

kredito lėšas turi įvertinti tokio sandorio finansinę ir kredito riziką, planuoti finansavimo šaltinius, analizuoti ir kontroliuoti turimų išteklių panaudojimą, gaunamą pelną ir pan., todėl preciziškai tikslus tiek kredito lėšų suteikimo momento, tiek jų grąžinimo termino nustatymas turi esminę reikšmę ne tik kreditoriaus tokiuose kreditavimo teisiniuose santykiuose gaunamo pelno dydžiui, bet ir apskritai apsisprendimui suteikti kredito lėšas.

Be to, priimdami sprendimą dalyvauti sindikate, bankai vertina ir galimus antrinius kredito grąžinimo šaltinius, t.y. galimybę grąžinti kreditą panaudojant prievolių įvykdymo užtikrinimo priemones. Todėl sindikato bankų tarpusavio santykiai, susiję su kredito gavėjo ar trečiųjų asmenų turto įkeitimu, prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių realizavimo tvarka, pagal prievolių įvykdymo užtikrinimo priemones gautų sumų paskirstymas tarp sindikato bankų ir kiti panašaus pobūdžio klausimai taip pat turėtų būti sprendžiami ne daugumos pritarimu, bet visų sindikato bankų sutarimu.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad asmenų daugetas sindikuoto kreditavimo procese suponuoja specifinį sindikato narių sprendimų priėmimo procesą. Kadangi ne visi sprendimai visais atvejais gali būti priimami vienbalsiai, šalys, sudarydamos kreditavimo sutartį turi iš anksto įvertinti, kokie klausimai gali būti sprendžiami balsų daugumos principu, o kuriems pritarti turi visi sindikato bankai. Manytina, kad Lietuvoje tokia sprendimų priėmimo tvarka iš esmės neturėtų skirtis nuo tarptautinės praktikos, t.y. aktualiausi sindikato bankams, kaip atskiriems juridiniams asmenims, klausimai, tokie kaip kredito suteikimo komercinės sąlygos, išankstinių kredito išmokėjimo sąlygų vertinimas ar prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių keitimo ar atsisakymo klausimai, turėtų būti sprendžiami vienbalsiai.

### **3.3. Sindikuotos kreditavimo sutarties administravimas. Banko agento statusas sindikuoto kreditavimo procese.**

Sudarius kreditavimo sutartį, Organizatoriaus funkcijos baigiasi. Įprastam Kreditavimo sutarties administravimui vienas iš sindikato bankų (įprastai tai būna Organizatoriaus funkcijas atlikęs bankas) yra paskiriamas būti kitų sindikato bankų atstovu (angl. - *Agent*, toliau – *Agentas*). Agentas yra sindikato bankų atstovas (ne kredito gavėjo), už atitinkamą mokestį turintis įgaliojimus veikti kaip sindikato bankų atstovas kreditavimo sutarties administravimo procese. Tarptautinėje sindikuoto kreditavimo praktikoje, kaip pagrindinės Agento funkcijos paprastai yra įvardijamos šios:

1. Kontaktų palaikymo funkcija. Agentas paprastai yra kontaktinis asmuo, į kurį kreipiasi kredito gavėjas ir sindikato bankai, norėdami perduoti kitai šaliai informaciją;
2. Pranešimų ir informacijos persiuntimo. Paprastai sutartyje numatoma, kad visa su sutarties vykdymu susijusi korespondencija (pranešimai, dokumentai ir kita informacija) turi būti siunčiama kitai šaliai tik per Agentą.
3. Mokėjimų funkcija. Agentas veikia kaip techninis mokėjimų paskirstytojas. Bankai, sutartyje numatyta tvarka, perveda kredito lėšas Agentui, o pastarasis jas išmoka kredito gavėjui, atitinkamai kredito gavėjas visas pagal sutartį mokėtinas sumas (pagrindinės kredito dalies gražinimus, palūkanas, kitus mokesčius) perveda Agentui, o Agentas šias lėšas sutartyje numatytomis proporcijomis nukreipia sindikato bankams.
4. Sutarties sąlygų vykdymo monitoringo. Agentas gali būti įpareigojamas atlikti techninio pobūdžio sutarties sąlygų vykdymo veiksmus, tačiau paprastai Agento atsakomybė už sutarties sąlygų vykdymo tikrinimą yra ribojama, o kiti sindikato bankai yra įpareigojami savarankiškai tikrinti sutarties sąlygų vykdymą<sup>59</sup>.
5. Palūkanų nustatymo ir keitimo. Kai pagal sutarties sąlygas nustatomos kintamos palūkanos, Agentas pasibaigus palūkanų galiojimo laikotarpiui turi iš naujo nustatyti kintamų palūkanų normą (kadangi pasikeičia bazinė palūkanų norma) ir pranešti apie tai kredito gavėjui ir kitiems sindikato bankams.
6. Informacijos atskleidimo. Agentas įsipareigoja atskleisti kitiems sindikato dalyviams visą jam žinomą informaciją apie kredito gavėjo finansinę padėtį, kuri gali turėti įtakos mokėjimų pagal kreditavimo sutartį vykdymui. Šios sąlygos tinkamas vykdymas gali būti apsunkintas, kuomet kredito gavėjas tuo pačiu yra Agento klientas (pavyzdžiui, Agentas teikia kredito gavėjui kitas finansines paslaugas kredito gavėjui) ir turimos informacijos atskleidimas konfliktuoja su konfidencialumo įsipareigojimais. Todėl kreditavimo sutartyse paprastai numatoma išlyga, nurodanti, kad Agentas neprivalo atskleisti informacijos apie kredito gavėją, jeigu toks informacijos atskleidimas prieštarautų įstatymams ar įsipareigojimams, susijusiems su konfidencialios informacijos saugojimu.

---

<sup>59</sup> Loan Market Association. Guide to Syndicated Loans. [http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory\\_Guides/Guide\\_to\\_Par\\_Syndicated\\_Loans.pdf](http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory_Guides/Guide_to_Par_Syndicated_Loans.pdf) [2011-12-05].

7. Kai kurie autoriai, kaip vieną iš Agento funkcijų, išskiria išankstinių kredito lėšų išmokėjimo sąlygų tikrinimą<sup>60</sup>, tačiau, siekiant apriboti Agento atsakomybę už neteislingą vykdomų sąlygų vertinimą, praktikoje siekiama išankstinių sąlygų vykdymo tikrinimo pareigą perkelti kiekvienam sindikate dalyvaujančiam bankui.

Užsienio praktikoje yra įprasta Agento, kaip atstovo teisine prasme, funkcijas ir atsakomybę griežtai apriboti kreditavimo sutarties nuostatomis<sup>61</sup>. Nors Agento funkcijos turi tam tikrų atstovavimo teisiniams santykiams būdingų bruožų, iš esmės praktikoje Agento funkcijas ir atsakomybę bandoma kiek įmanoma labiau susiaurinti ir apibrėžti. Analizuojant Agento ir kitų sindikato banko teisinius santykius galima išskirti tam tikras problemines sritis, keliančias daugiausiai neaiškumų, identifikuojant banko Agento atsakomybės ribas:

- Pirmiausiai tai informacijos tikrinimo pareiga. Daugelyje sindikuoto kreditavimo sutarčių numatoma išlyga, kad Agentas nėra atsakingas už bet kokios informacijos, pateikiamos Agentui, arba Agento gautos ir perduodamos kitai šaliai pagal sutartį, autentiškumą, pilnumą, atitikimą faktinėms aplinkybėms, tikslumą ar galiojimą taip pat nėra atsakingas už išankstinių kredito išmokėjimo sąlygų įvykdymo / neįvykdymo fakto konstatavimą. Toks Agento atsakomybės ribojimas yra racionalus dėl to, kad sindikato bankai savarankiškai priima sprendimus dalyvauti sindikate ir yra atsakingi už savarankišką įvertinimą, kaip yra vykdomos sutarties sąlygos. Lietuvos teisės prasme tarp Agento ir kitų sindikato bankų susiklostę teisiniai santykiai turėtų būti kvalifikuojami kaip atstovavimo teisiniai santykiai, todėl šiems santykiams taikytinos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.132-2.151 ir 6.756-6.765 str. numatytos taisyklės. Pagrindinės Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse numatytos įgalotinio pareigos yra pareiga vykdyti pavedimą sąžiningai ir rūpestingai, interesų konflikto vengimas, pareiga vykdyti pavedimą kuo naudingesnėmis sąlygomis, pareiga atsiskaityti už pavedimo vykdymą, pareiga gražinti įgaliotojui viską, kas gaunama vykdant pavedimo sutartį. Anglų teisės sritis, reguliuojanti atstovaujamojo ir atstovo santykius, taip pat išskiria rūpestingumo (angl. - *skill, care and dilligence*), interesų konflikto vengimo ir slaptų pajamų draudimo pareigas, kaip ypatingai svarbias atstovaujamojo ir atstovo teisinių santykių sritis<sup>62</sup>. Vadinasi, įprastai

---

<sup>60</sup> *Cit.op.* 27. P. 17.

<sup>61</sup> Loan Market Association. Guide to Syndicated Loans.  
[http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory\\_Guides/Guide\\_to\\_Par\\_Syndicated\\_Loans.pdf](http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory_Guides/Guide_to_Par_Syndicated_Loans.pdf) [2011-12-05].

<sup>62</sup> *Cit. op.* 27. P. 8.

atstovas įsipareigoja veikti itin rūpestingai, siekdamas užtikrinti atstovaujamojo interesus. *UBAF Ltd v European American Banking Corporation*<sup>63</sup> byloje buvo pasisakyta, kad bankas Agentas turi fiduciarinių pareigų kitų sindikato bankų atžvilgiu ir būtent todėl šias pareigas stengiamasi apriboti. Visgi Agento atsakomybė negali būti visiškai apribota, negalima apriboti civilinės atsakomybės už Agento tyčia ar dėl didelio neatsargumo padarytą žalą. Lietuvos teisėje tokius šalių susitarimus dėl civilinės atsakomybės netaikymo riboja civilinio kodekso 6.252 str.

- Mokėjimų paskirstymo vykdymas. Agentas yra tarpinė grandis tarp kitų sindikato bankų ir kredito gavėjo vykdant tarpusavio mokėjimus, todėl praktikoje identifikuojamos dvi pagrindinės problemos, susijusios su tinkamu mokėjimo paskirstymo pareigų vykdymu. Pirmiausia vadinamoji „susigrąžinimo“ išlyga (angl. - *clawback clause*). Galima situacija, kai Agentas perveda lėšas, galimai gautas iš vienos šalies, kitai šaliai, tačiau vėliau paaiškėja, kad šios lėšos nebuvo faktiškai gautos. Praktikoje ši problema gali būti sprendžiama nustatant dvejopo pobūdžio sąlygas kreditavimo sutartyje. Pirmiausia nustatant Agento pareigą prieš vykdant bet kokius mokėjimus įsitikinti, kad lėšos buvo faktiškai gautos. Antra, numatant sąlygą, kad jei Agentas perveda bet kokias gautas sumas kitai šaliai, tačiau paaiškėja, kad jis faktiškai tokių sumų negavo, tokias lėšas iš Agento gavusi šalis privalo per atitinkamą laikotarpį grąžinti gautas lėšas Agentui.

Lietuvos teisės prasme, toks lėšų klaidingas gavimas turėtų būti kvalifikuojamas pagal nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo institutą, todėl manytina, kad net ir šalims nenumačius minėto pobūdžio sąlygų, Agentui jo per klaidą pervestos lėšos turėtų būti grąžinamos remiantis Civilinio kodekso 6.237 str., tačiau atsižvelgiant į laiko aktualumą šiame procese, šalims naudinga iš anksto aptarti tokių sumų grąžinimo terminus ir taisykles.

Dar viena problema išskylanti kreditavimo sutarties šalims vykdant mokėjimus yra Agento nemokumas. Šiuo atveju galimos dvi situacijos. Pirmiausia Agentas gali tapti nemokus, kai sindikato bankai jam perveda lėšas kredito išmokėjimui. Analizuojant tiek anglų teisėje, tiek Lietuvos teisėje įtvirtintas atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančias taisykles, darytina išvada, kad tokiu atveju, kai Agentas tampa nemokus, sindikato bankų, kaip atstovaujamųjų pareiga išmokėti kredito lėšas kredito gavėjui išlieka. Tačiau Agentui tapus nemokiam, po

---

<sup>63</sup> Anglijos Apeliacinio teismo (angl. - *English Court of Appeal*) sprendimas 1984 m. byloje *UBAF Ltd v European American Banking Corp*, [1984] 1 QB 713, [http://www.bailii.org/form/search\\_cases.html](http://www.bailii.org/form/search_cases.html).

to, kai kredito gavėjas perveda gražintinas sumas Agentui, kredito gavėjas laikomas tinkamai įvykdžiusiu įsipareigojimus (mokėjimas atstovui yra prilyginamas mokėjimui sindikato bankams). Tiek pirmuoju, tiek antruoju atveju Agento nemokumo ir bankroto riziką iš esmės prisiima sindikato bankai. Siekiant minimizuoti Agento nemokumo riziką, sutartyje dažniausiai numatomi labai trumpi terminai, per kuriuos Agentas įsipareigoja pervesti gautas lėšas, sindikato bankų teisė pakeisti banką Agentą ir kitos sąlygos, tačiau visiškai banko Agento nemokumo rizika nėra eliminuojama. Teoriniu požiūriu svarstytinas papildomas Agento prievolių vykdymo užtikrinimas (pavyzdžiui, trečiosios šalies garantija), visgi ekonominiu požiūriu tokia schema sunkiai įmanoma, atsižvelgiant į papildomus kaštus, kuriuos patirtų Agentas, siekdamas tapti sindikato Agentu.

Savaime suprantama, kad bankų Agentų nemokumas ir bankroto paskelbimas nėra dažnas reiškinys, tai greičiau traktuotina kaip išimtis. Visgi pasaulinėje praktikoje tokių pavyzdžių yra. Vienas žymiausių – tai *Lehman Brothers Holdings Inc.* ir susijusių įmonių bankrotas Jungtinėse Amerikos Valstijose. Vienos iš su *Lehman Brothers Holdings Inc.* susijusių įmonių *Lehman Commercial Paper Inc.* ieškinys dėl bankroto bylos iškėlimo buvo pateiktas 2008 spalio 5 d., pagal Jungtinių Amerikos Valstijų bankroto įstatymus<sup>64</sup>. Šioje byloje buvo priimtas sprendimas visas sumas, kurias *Lehman Commercial Paper Inc.* gavo pagal sindikuotas kreditavimo sutartis kaip bankas Agentas, pervesti sutarties šalims ir netraktuoti jų kaip *Lehman Commercial Paper Inc.* turto, iš kurio kreditoriai savo reikalavimus turėtų išsireikalauti bankroto procedūros tvarka.

Visgi bankų bankroto procedūra yra išimtinė situacija, todėl sunku preziumuoti, ar analogiškas teismų išaiškinimas gali būti tikėtinas Lietuvoje. Vertinant Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nuostatas, manytina, kad banko Agento bankroto procedūroje sindikato bankai savo reikalavimus galėtų patenkinti tik bendra bankrutuojančio banko kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka.

– Pareiga pranešti apie sutarties pažeidimą (angl. - *event of default*). Užsienio autorių gana plačiai nagrinėta, ar Agentas turi pareigą pareikšti kredito gavėjui apie sutarties pažeidimą, visgi daugumos autorių pripažįstama, kad Agentas kredito gavėjui apie sutarties pažeidimą gali pranešti tik kitų sindikato bankų sprendimu. Atitinkamai toks Agento pareigų apibrėžimas dažniausiai yra aptariamas kreditavimo sutartyje. Kita vertus, Agentas dažniausiai yra

---

<sup>64</sup> *Lehman Brothers Holding Inc.* Informacinis puslapis dėl bankroto bylos iškėlimo. <http://chapter11.epiqsystems.com/LBH/Project/default.aspx> [2012-03-17].

įpareigojamas pranešti kitiems sindikato bankams, jeigu jam tampa akivaizdžiai žinoma, kad kredito gavėjas pažeidė sutarties sąlygas. Šis Agento įsipareigojimas gali būti problematiškas dviem aspektais. Pirmiausia, jei kredito gavėjas yra Agento klientas, t.y. Agentas jam teikia kitų finansinių paslaugų ir Agentą ir kredito gavėją sieja konfidencialumo įsipareigojimai. Siekiant pašalinti šį interesų konfliktą kreditavimo sutartyje dažniausiai numatoma išlyga, kad Agentas neturi pareigos pranešti kitiems sindikato dalyviams apie sutarties pažeidimą, jeigu tai pažeistų įstatymus arba konfidencialumo įsipareigojimus. Antra, praktikoje gali kilti neaiškumų, kai Agentas yra sudėtingos struktūros juridinis asmuo ir skirtingi jo skyriai / departamentai neturi galimybės sužinti apie kitų skyrių vykdomą veiklą, taip vadinama „kinų sienos“ (angl. - *Chinese wall*) problema<sup>65</sup>. Pagal anglų teisę, tam, kad būtų galima atriboti skirtingų įmonės filialų / skyrių atsakomybę, jų veiklos turi būti pagrįstai izoliuotos įskaitant, bet neapsiribojant, atskira vadovybė, atskirais darbuotojais, techniniu apribojimu matyti kito skyriaus duomenis, negalėjimu pasiekti kito skyriaus duomenų bazių, darbo vietų dislokavimu skirtinguose pastatuose ir panašiai<sup>66</sup>. Visgi kiekvienu atveju „kinų sienos“ egzistavimas yra įrodinėjimo dalykas.

Manytina, kad panašus aiškinimas galimas ir Lietuvoje, ypač atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje veikiantys bankai yra sąlyginai sudėtingos administracinės struktūros juridiniai asmenys, kurių skirtingi departamentai / skyriai yra atsakingi už atskiras veiklos sritis, jų veiklos ir atsakomybės sritys yra griežtai apribotos. Tačiau tokių aplinkybių įrodinėjimas yra fakto klausimas, todėl kiekvienu atveju turėtų būti vertinamas individualiai.

Apibendrinant galima pasakyti, kad tiek pagal anglų teisę, tiek pagal Lietuvos teisę Agento ir kitų sindikato bankų santykiams taikytinos atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos. Visgi, nors pastarosios teisės normos numato tam tikras fiduciarines Agento pareigas atstovaujamesiems (t.y. kitiems sindikato bankams), šalys savo susitarimais siekia kiek įmanoma labiau apriboti Agento atsakomybę, nustatant jo pareigas tik techninio-administracinio pobūdžio funkcijų vykdymo apimtyje. Pažymėtina, kad viena didžiausių rizikų, su kuriomis susiduria sindikato bankai paskirdami savo atstovu atlikti technines / administracines funkcijas Agentui, yra Agento nemokumo ir bankroto rizika, todėl tiek pasirenkant kontrahentą, tiek nustatant sutarties vykdymo sąlygas, šalims būtina įvertinti galimas Agento nemokumo pasekmes.

---

<sup>65</sup> *Cit op.* 10. P. 370.

<sup>66</sup> *Cit op.* 10. P. 370.

### **3.4. Rinkos pokyčių problema sindikuotos sutarties vykdymo procese ir ikisutartiniuose šalių santykiuose.**

Tarptautinėje sindikuotų paskolų praktikoje susiduriama su problema, kuomet pasirašius sindikuoto kredito sutartį laikotarpiu nuo sutarties pasirašymo iki faktiško kredito lėšų išmokėjimo, kuris gali būti pakankamai ilgas, paskolų rinkos sąlygos tiek pasikeičia, kad bankams, sindikato dalyviams, šalių sutartomis sąlygomis suteikti kredito lėšas tampa ekonomiškai nenaudinga. Tarptautinėje praktikoje ši problema sprendžiama į sutarties nuostatas įtraukiant vadinamąją „rinkos lankstumo“ (angl. - *market flex*) sąlygą, kurios pagrindu sindikato bankams sutarus, suteikiama teisė pakeisti sindikuotos paskolos struktūrą, sumą, kainodarą, kitas sąlygas, jeigu tokie pakeitimai reikalingi siekiant užtikrinti sėkmingą kredito suteikimą<sup>67</sup>. „Rinkos lankstumo“ sąlyga skirtingais atvejais nustato skirtingas galimybes keisti kreditavimo sutarties sąlygas, pavyzdžiui, vienu atveju ji gali apimti galimybę keisti paskolos struktūrą, sumą, kainodarą, kitas sąlygas, kitu – tik paskolos kainodarą. Panašios formuluotės „rinkos lankstumo“ sąlyga dažnai nustatoma ir Mandato rašte.

Šios sąlygos nevykdymo pasekmės gali būti šios: jei kredito gavėjas nesutinka su pakeistomis finansavimo sąlygomis ikisutartiniame šalių santykių etape, t.y. „rinkos lankstumo“ sąlyga yra nustatyta Mandato rašte, tai traktuojama kaip Mandato rašto sąlygų pažeidimas ir Organizatorius ir kiti sindikate pageidavę dalyvauti bankai turi teisę atsisakyti dalyvauti sindikate. Tačiau jei kredito gavėjas nesutinka su pakeistomis finansavimo sąlygomis jau šalims pasirašius sindikuoto kreditavimo sutartį, t.y. „rinkos lankstumo“ sąlyga yra nustatyta kreditavimo sutartyje, tai vertinama kaip sutarties pažeidimo įvykis ir sutartis yra nutraukiama.

Manytina, kad Lietuvos teisės kontekste „rinkos lankstumo“ sąlygos įtraukimas į preliminarinius šalių susitarimus (Mandato raštą, Preliminarių sutarties sąlygų susitarimą) yra galimas ir neprieštarauja teisiniam reglamentavimui, kadangi šalys turi teisę laisvai derėtis ir neatsako už tai, jog nepasiekiamas šalių susitarimas, jeigu toks šalių atsisakymas tenkina sąžiningos dalykinės praktikos ir sąžiningumo reikalavimus.

Visgi pačios kreditavimo sutarties sudarymui įstatymas kelia tam tikrus reikalavimus. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.162 str. 2 d. įtvirtinta bendra taisyklė, teigianti, jog sutarties sudarymui ir jos galiojimui pakanka, kad šalys susitartų dėl esminių jos sąlygų, o susitarimą dėl antraeilių sąlygų šalys gali pasiekti vėliau. Pagal

---

<sup>67</sup> Linklaters, 2007, December. [www.linklaters.com/pdfs/publications/.../Dec2007.pdf](http://www.linklaters.com/pdfs/publications/.../Dec2007.pdf) [2012-03-01].



civilinio kodekso 6.881 str. 1 d. įtvirtintą kreditavimo sutarties sampratą bei 6.872 str. 1 d. esmine kreditavimo sutarties sąlyga laikomos piniginės lėšos (kreditas) dėl kurio suteikimo ir grąžinimo šalys susitaria. Vadinasi, kreditavimo sutartis laikoma sudaryta šalims susitarus dėl kredito sumos ir savo susitarimą įforminus rašytine forma.

Toks įstatyminis reglamentavimas suponuoja teiginį, kad šalims įtraukus į sutartį „rinkos lankstumo“ sąlygą plačiąja apimtimi, t.y. su galimybe keisti suteikiamo kredito sumą, šalys iš esmės nebūtų susitarusios dėl esminės kreditavimo sutarties sąlygos – kredito sumos ir sutartis neturėtų būti laikoma sudaryta. Kita vertus, jei tam tikros kredito sumos suteikimas yra siejamas su konkrečiai šalių nustatomų sąlygų egzistavimu, ir šios sąlygos tenkina visus sąlyginėms prievolėms keliamus reikalavimus, toks šalių susitarimas turėtų būti pakankamas kreditavimo sutarties įsigaliojimui.

Kadangi palūkanos, kredito terminas ir panašios sąlygos nėra laikomos esminėmis kreditavimo sutarties sąlygomis, „rinkos lankstumo“ sąlyga, sudaranti galimybę keisti pastaruosius sutarties elementus, turėtų būti galima.

Taigi darytina išvada, kad pasaulinėse rinkose nusistovėjusi praktika į kreditavimo sutartį įtraukti „rinkos lankstumo“ sąlygą Lietuvoje be apribojimų galėtų būti taikoma ta apimtimi, kiek tokia sąlyga neturi įtakos bendrai pagal kreditavimo sutartį suteikiamai kredito sumai. Jei tokia sąlyga turi įtakos bendrai pagal kreditavimo sutartį suteikiamai kredito sumai, šalys turėtų labai konkrečiai įvardinti, kokioms sąlygoms esant ir, kokia apimtimi bendra suteikiamo kredito suma galėtų kisti, taip pat užtikrinti, kad tenkinami visi sąlyginių prievolių reikalavimai.

## Išvados

1. Lietuvoje specialių teisės normų, reglamentuojančių sindikuotą kreditavimą, kaip atskirų teisės normų institutą, nėra, todėl šiems kreditavimo santykiams taikomos bendrosios kreditavimo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos. Toks įstatyminis reglamentavimas nėra pakankamas iš sindikuoto kreditavimo teisinių santykių galinčių kilti teisinių problemų sprendimui.

2. Viena didžiausių problemų sindikuoto kreditavimo procese yra Organizatoriaus atsakomybė būsimo kredito gavėjo ir kitų sindikato bankų atžvilgiu sindikuoto kredito organizavimo procese, todėl įstatymų leidėjas, remdamasis tarptautine praktika ir Lietuvos bankininkystės rinkos specifika, turėtų tiksliai ir konkrečiai sureguliuoti svarbiausius Organizatoriaus atsakomybės klausimus, nustatant Organizatoriaus pareigas ir atsakomybės ribas, ypatingai atkreipiant dėmesį į fiduciarinius Organizatoriaus įsipareigojimus kredito gavėjui ir kitiems sindikato bankams, įtvirtinant Mandato rašto ar jį atitinkančio susitarimo institutą, kurių pagrindu sindikuoto kreditavimo sutarties šalims *a priori* būtų žinoma jų teisių ir pareigų apimtis, o Lietuvoje veikiančių bankų sindikuoto kreditavimo teisiniuose santykiuose būtų sukuriama vieninga taikytinų taisyklių sistema.

3. Lietuvos įstatymuose trūksta aiškumo sindikuoto kreditavimo sutarties vykdymo procese, nėra nustatyta mokėjimų tarp bankų paskirstymo, sindikato narių sprendimų dėl sindikuotos sutarties sąlygų vykdymo tvarka, todėl manytina, kad sindikuoto kreditavimo sutarties instituto įtvirtinimas bei sindikato narių teisių į gautinas sumas bei jų paskirstymo tvarkos nustatymas, taip pat sprendimų dėl sutarties sąlygų vykdymo priėmimo tvarkos reglamentavimas sukurtų aiškumą šalių tarpusavio santykiuose.

4. Svarstytinas Įmonių bankroto įstatymo papildymas ta apimtimi, kiek tai yra susiję su banko Agento bankroto bylos iškėlimo atveju sindikato bankų ar kredito gavėjų reikalavimų patenkinimu pirmumo tvarka.

5. Teismų praktikos sindikuoto kreditavimo teisiniuose santykiuose Lietuvoje šiuo metu nėra, visgi manytina, kad teismai, vertindami šalių tarpusavio santykius, turėtų atsižvelgti į tai, kad sindikatas yra kelių bankų, kaip itin sofistikuotų sandorio subjektų, kuriems taikomi specialūs veiklos reikalavimai, susitarimas suteikti kredito lėšas, todėl aiškinant šalims suteikiamų teisių bei prisiimamų įsipareigojimų apimtį ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas visų jų sudarytų susitarimų ir jų nuostatų analizei, taip pat, atsižvelgiant į tai, kad sindikuota kreditavimo sutartis yra asimiliuota iš tarptautinės bankininkystės praktikos, turėtų būti atsižvelgiama ir į tarptautinę teismų praktiką.

## **Naudoti šaltiniai ir literatūra**

### **A. Teisės norminiai aktai**

#### **Lietuvos Respublikos:**

1. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 2004. Nr. 54-1832.
2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis Kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-2262;
3. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891
4. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios. 2001. Nr. 31-1010.

#### **Tarptatutiniai:**

UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Rome: UNIDROIT, 2004.

### **B. Specialioji literatūra**

#### **Literatūra:**

5. Dominas G. Tarptautinės sindikuotos paskolos sutartis: sudarymo procedūra ir bankų sindikato teisiniai santykiai // Teisė. T. 33 (4). 1999.
6. Gabriel P. Legal Aspects of Syndicated Loans. Londo: Butterworth, 1986,
7. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003.
8. Mikelėnas V.. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002.
9. Miller S. (*et al*). A Guide to the Loan Market. New York: Standard & Poors, September, 2011.
10. Nekrošius I. (*et al*). Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 1999.
11. Šatas J. (*et al*). Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2004.
12. Waters P. (*et al*). A Guide to the European Loan Market. New York: Standard & Poors January, 2010.
13. Wood P. Law and Practice of International Finance. London: Sweet & Maxwell, 2008.

#### **Interneto tinklalapiai**

6. *Lehman Brothers Holding Inc.* Informacinis puslapis dėl bankroto bylos iškėlimo. <http://chapter11.epiqsystems.com/LBH/Project/default.aspx> [2012-03-17]

7. Linklaters, 2007, December.  
[www.linklaters.com/pdfs/publications/.../Dec2007.pdf](http://www.linklaters.com/pdfs/publications/.../Dec2007.pdf) [2012-03-01]
8. Linklaters.  
<http://www.linklaters.com/pdfs/publications/bankingupdate/dec2006.pdf> [2012-03-02].
9. Petkovic D., Arranger Liability in the Euro Markets. *Banking Law Journal*, 2008, January.  
<http://www.pillsburylaw.com/siteFiles/Publications/97BB1EC9C027B682FD0FC7053C115B98.pdf> [2012-03-15].

### C. Praktinė medžiaga:

#### Jungtinės Karalystės teismų sprendimai:

10. Anglijos apeliacinio teismo (angl. - *Court of Appeal*) 1947 m. sprendimas byloje *Branca v. Cobarro*, 1 KB 854.  
<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/1058.html> [2012-01-20];
11. Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo teismo (angl. – *Supreme Court*) 1985 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *National Westminster Bank Plc v Morgan*, [1985] UKHL.  
<http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1985/2.html&query=national+and+westminster+and+bank&method=boolean> [2012-03-06].
12. Jungtinės Karalystės Lordų rūmų (angl. – *House of Lords*) sprendimas 1963 m. byloje *Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd* [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1963/4.html&query=title+\(+hedley+\)+and+title+\(+byrne+\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKHL/1963/4.html&query=title+(+hedley+)+and+title+(+byrne+)&method=boolean) [2012-03-01].
13. Jungtinės Karalystės apeliacinio teismo (angl. - *Court of Appeal*) 2006 m. sprendimas byloje *IFE Fund SA v Goldman Sachs International* [http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Comm/2006/2887.html&query=title+\(+IFE+\)+and+title+\(+fund+\)&method=boolean](http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Comm/2006/2887.html&query=title+(+IFE+)+and+title+(+fund+)&method=boolean) [2012-03-20].
14. Anglijos Apeliacinio teismo (angl. - *English Court of Appeal*) sprendimas 1984 m. byloje *UBAF Ltd v European American Banking Corp*, [1984] 1 QB 713,  
[http://www.bailii.org/form/search\\_cases.html](http://www.bailii.org/form/search_cases.html);

### **Lietuvos Respublikos teismų sprendimai:**

15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarimas 2006 m. Lapkričio 6 d. byloje Nr. 3K-P-382/2006.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006-09-20 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006.

### **Kita medžiaga ir šaltiniai:**

17. Senior Multicurrency Term and Revolving Facilities Agreement. University of Warwick.  
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/pg/current/seminars/gulec/pg2/lma.pdf>  
[2012-03-06];
18. Wordnet.  
<http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn?s=bank&o2=&o0=1&o8=1&o1=1&o7=&o5=&o9=&o6=&o3=&o4=&h=>. [2011-12-06]
19. Loan Market Association. Guide to Syndicated Loans  
[http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory\\_Guides/Guide\\_to\\_Par\\_Syndicated\\_Loans.pdf](http://www.lma.eu.com/uploads/files/Introductory_Guides/Guide_to_Par_Syndicated_Loans.pdf), [2011-12-05];
20. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė  
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/527&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2011-12-1-09].
21. Bloomberg. <http://www.bloomberg.com/apps/quote?ticker=US0001M:IND>  
[2011-12-28].
22. European Banking Federation. <http://www.euribor-ebf.eu/euribor-org/about-euribor.html> [2011-12-28].
23. Lietuvos bankas.  
<http://www.lb.lt/statistics/statbrowser.aspx?group=7222&orient=horz> [2011-12-28].

## **Santrauka**

Jungtinių Amerikos Valstijų banko Lehman Brothers žlugimu prasidėjusios tarptautinės finansų krizės metu išryškėjusi efektyvaus banko paskolų portfelio rizikos valdymo svarba lėmė griežtėjantį bankų sektoriaus reguliavimą, todėl manytina, kad esant tokioms bankų rinkos sąlygoms Lietuvoje ir toliau dažnės kreditavimas sindikuotos kreditavimo sutarties forma. Nors Lietuvos bankininkystės praktikoje ši kreditavimo sutartis nėra naujas reiškinys, Lietuvos teisės doktrinoje sindikuotas kreditavimas ir su juo susijusios teorinės ir praktinės problemos yra praktiškai nenagrinėtos, o teisminių ginčų šioje srityje kol kas nėra. Todėl šio darbo tyrimo tikslas buvo išanalizuoti tarptautinėje praktikoje daugiausiai teisinių diskusijų keliančius sindikuoto kreditavimo procese kylančius teorinius ir praktinius klausimus bei juos įvertinti Lietuvos teisės kontekste. Darbe nagrinėjama sindikuotos kreditavimo sutarties samprata tarptautinėje ir Lietuvos teisėje, sindikuoto kreditavimo organizavimo procedūra, Organizatoriaus ir būsimo kredito gavėjo bei kitų sindikato dalyvių tarpusavio santykiai, Organizatoriaus atsakomybės klausimai, Mandato rašto teisinė reikšmė, sindikato bankų tarpusavio santykiai, jų teisių ir pareigų įgyvendinimas pagal sindikuoto kreditavimo sutartį, banko Agento vaidmuo sindikuoto kreditavimo procese bei atskleidžiamas pastarųjų klausimų vertinimas Lietuvos teisės normų kontekste. Darbe daugiausiai naudotas lyginamasis tyrimo metodas, lyginant iš esmės dviejų šalių teisinės sistemas – Lietuvos ir Didžiosios Britanijos. Didžiosios Britanijos teisė buvo pasirinkta dėl išplėtotos teisinės sistemos komercinių / finansinių teisinių santykių srityje bei itin didelės šios teisinės sistemos įtakos tarptautinės ir Lietuvos bankininkystės praktikai.

## **Summary**

World economic turmoil, which has started after a collapse of Lehman Brothers, a bank of United States of America, had emphasized the importance of effective bank's credit portfolio risk management and this in turn determined a stricter regulation of banking sector. Therefore, it is supposed that in Lithuania, due to the latter conditions, a frequency of lending by using the form of a syndicate lending agreement will increase. Though in Lithuanian banking practice the syndicate lending is not a phenomenon, in Lithuanian law doctrine there were almost no analysis regarding syndicated lending and theoretical and practical issues related thereto, moreover, there are no precedent cases in

this field. Therefore, the objective of these master theses is to analyze practical and theoretical issues of syndicate lending process, which raise most disputes in international practice, also to assess these questions in the context of Lithuanian law system. In these theses the various issues were examined focusing on: the concept of syndicate credit agreement in international practice and Lithuanian law, arranging process of syndicate lending, relationships between an Arranger and a Borrower and relationships between the Arranger and other syndicate members, the issues of the Arranger's liabilities, the purpose of Mandate Letter, the relationships among syndicate members themselves, the implementation of syndicate members' rights and liabilities under syndicate credit agreement, the role of Agent bank in syndicate lending process, and the assessment of the latter issues in the context of Lithuanian law. A comparative method was used as the main method in this research, basically focusing on two legal systems – Lithuanian and English Law. English law had been chosen due to a well developed legal system in commercial / financial legal relationships and it's especially huge impact to international and Lithuanian banking practice.